

Issuemonitor Q2 2012 Fraudebestrijding

**Een monitoronderzoek naar de beleving van het beleid en de
communicatie van het ministerie van Sociale Zaken en Werk-
gelegenheid**

Dieter Verhue, Bart Koenen, Rogier van Kalmthout

juni 2012

.

projectnummer: p5671

Inhoud

	Samenvatting	1
	Inleiding	3
1	Zorgen over de samenleving en prioriteiten op SZW-gebied	5
1.1	Burgers meest trots op sociale voorzieningen	5
1.2	Burgers geven meer prioriteit aan de bestrijding van werkloosheid	6
2	Vormen van fraude	9
2.1	Men ziet een uitkering als een tijdelijke oplossing	9
2.2	Burgers denken dat misbruik van sociale voorzieningen vaak voorkomt	10
2.3	Uitkeringsgerechtigden zijn goed op de hoogte van de regels	15
3	Houding tegenover fraude	18
3.1	Burgers vinden fraude onacceptabel	18
3.2	Misbruik van uitkeringen moet als eerste worden aangepakt	20
3.3	Kans op opsporing niet heel groot	21
3.4	De overheid doet te weinig tegen fraude	23
4	Strafmaten en fraude	25
4.1	Kennis over de strafmaat is toegenomen, maar is nog laag	25
4.2	Hogere straffen en meer controle leiden tot minder misbruik	28
4.3	De overheid mag ver gaan bij de bestrijding van fraude	31

Samenvatting

Achtergrond en opzet

Sinds 2003 laat de Directie Communicatie van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) de Issuemonitor uitvoeren. Doel van dit instrument is de beleving van burgers over SZW-thema's en relevante beleidsprioriteiten te volgen in de tijd. De gegevens in dit onderzoek zijn gebaseerd op een representatieve enquête onder N=1.563 Nederlanders van 18 jaar en ouder. De gegevensverzameling heeft plaatsgevonden tussen 3 en 29 mei 2012.

Toegenomen zorgen over werkloosheid

Net als in oktober 2011 behoren de sociale voorzieningen en de sociale zekerheid tot de meest genoemde positieve zaken in Nederland. Binnen het terrein van SZW heeft de aanpak van fraude met uitkeringen de hoogste prioriteit, gevolgd door de bestrijding van werkloosheid. Ten opzichte van de vorige meting heeft bestrijding van de werkloosheid bij burgers een grotere prioriteit gekregen. Opvallend is dat werkloosheidsbestrijding bij alle uitkeringsgroepen, behalve onder mensen met een WW uitkering een minder grote prioriteit heeft.

Veel meer mensen denken dat fraude met sociale voorzieningen voorkomt

Zeven van de tien Nederlanders denken dat fraude met sociale voorzieningen veel voorkomt. Dit percentage is ongeveer gelijk aan oktober 2011. Men leidt het voorkomen van fraude vooral af uit berichtgeving hierover in de media en vanuit het idee dat het op dit moment economisch slechter gaat waardoor de kans toeneemt dat er fraude wordt gepleegd. Als men in de media iets verneemt over fraude, heeft dat meestal betrekking op de opsporing van fraude door burgers de wijze waarop de overheid fraude opspoot en de wijze waarop fraudeurs wordt aangepakt.

Men denkt - evenals bij vorige metingen - dat er vooral met bijstands- of WW-uitkeringen wordt gefraudeerd. Bijstandsgerechtigden zelf geven nu vaker dan in oktober 2011 aan dat zij denken dat er met bijstandsuitkeringen wordt gefraudeerd. Ook zegt bijna de helft (47%) van de mensen in de bijstand iemand te kennen die fraudeert of heeft gefraudeerd. Drie op de vijf burgers denken dat fraude gemakkelijk te plegen is. Onvoldoende controle is de meest genoemde reden waarom mensen denken dat fraude gemakkelijk te plegen is. Ten opzichte van oktober 2011 denkt men vaker dat het onmogelijk is om alles te controleren.

Van mensen met bijstand of met WIA/WAO geeft circa driekwart aan, goed op de hoogte te zijn van de regels. Bij AOW en WW is dat circa tweederde. Men is - evenals bij de vorige meting - wisselend tevreden over de duidelijkheid van de informatie over uitkeringen. Vooral mensen

met een WW-uitkering (44%) zijn hier in mindere mate tevreden over en minder vaak dan in oktober 2011. Mensen met bijstand zijn juist vaker dan in oktober 2011 tevreden over de informatievoorziening over de regels.

Men vindt fraude onacceptabel

Nederlanders staan weinig tolerant tegenover verschillende vormen van fraude. Het meest onacceptabel vindt men de situatie waarin mensen in een uitkeringssituatie niet hun best doen om een baan te vinden. Ook betaald werk verrichten bij een WW-uitkering zonder dit te melden bij de uitkeringsinstantie vindt men vaak onacceptabel. Twee situaties vindt men nog enigszins te billijken: het aanvullen van het inkomen bij een bijstandsuitkering door kleine betaalde klussen zonder dit te melden, en het uitstellen van het doorgeven van samenwonen wanneer iemand met een bijstandsuitkering gaat samenwonen met iemand met een inkomen. Er zijn geen significante verschillen met de meting in oktober 2011.

Nederlanders vinden wat minder vaak dan in oktober 2011 dat de overheid onvoldoende optreedt tegen fraude: nu vindt 41% dat, in oktober 2011 was dit nog 49%. Men is in het afgelopen jaar meer prioriteit gaan geven aan de aanpak van misbruik van uitkeringen door bij te verdienen (plus 2 procentpunten), illegale tewerkstelling (plus 2 procentpunten) en misbruik van uitkeringen door samen te wonen (plus 4 procentpunten).

Hogere straffen leiden tot minder misbruik

Hoewel Nederlanders niet goed weten op welke wijze fraude wordt bestraft, is men in het afgelopen half jaar niet fundamenteel anders gaan denken over de strafmaten. Men heeft een lichte voorkeur voor zwaardere straffen, vanuit de gedachte dat dit leidt tot minder misbruik. Zo vinden zeven op de tien Nederlanders het passend als de overheid bij herhaalde fraude mensen hun uitkering ontnemt. Bijna acht op de tien vinden het passend als men fraudeurs strafrechtelijk vervolgt. Minder zware straffen zoals alleen een boete van € 2.500 vindt 36% van de Nederlanders niet streng genoeg.

Veel Nederlanders denken dat fraudebestrijding effectief is als dit plaatsvindt door bestandskoppeling, door het afleggen van huisbezoeken en door burgers te stimuleren vermoedens van fraude te melden. Toch schat men deze middelen wat minder effectief in dan in oktober 2011. Burgers die denken dat het makkelijk is om fraude te plegen noemen als reden dat er onvoldoende gecontroleerd wordt en de pakkans te klein is.

Ook de bereidheid van burgers om vermoedens van fraude te melden, is ten opzichte van eerdere metingen licht afgenomen. Uitkeringsgerechtigden geven vaker aan niet te weten of ze gecontroleerd worden, wellicht als gevolg van een vermoeden dat dit op afstand gebeurt door het koppelen van gegevensbestanden.

Inleiding

Sinds 2003 laat de Directie Communicatie van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) de Issuemonitor uitvoeren. Doel van dit instrument is de beleving van SZW-thema's en relevante beleidsprioriteiten in kaart te brengen, zodat de communicatie over het beleid kan worden geoptimaliseerd.

Dit onderzoek bestaat enerzijds uit een algemeen gedeelte en een gedeelte gericht op fraudebestrijding. Aan het algemene gedeelte hebben N=1.563 Nederlanders van 18 jaar en ouder deelgenomen en een aantal uitkeringsgroepen. Voor het deel gericht op fraudebestrijding zijn N=888 Nederlanders ondervraagd en een aantal uitkeringsgroepen:

- WW-uitkeringsgerechtigden
- bijstandsuitkeringsgerechtigden
- AOW-uitkeringsgerechtigden
- WIA/WAO-uitkeringsgerechtigden

De gegevensverzameling heeft plaatsgevonden tussen 3 en 29 mei 2012.

In het eerste hoofdstuk van dit rapport wordt ingegaan de prioriteiten van de Nederlandse burgers. Daarna wordt vanaf hoofdstuk 2 ingegaan op het thema fraude. In dit tweede hoofdstuk wordt eerst ingegaan op verschillende vormen van fraude op het gebied van sociale voorzieningen, werk en inkomen. Het derde hoofdstuk gaat over de houding die Nederlandse burgers aannemen ten aanzien van fraude en het vierde hoofdstuk over strafmaten en fraudebestrijding.

Leeswijzer

Alle gepresenteerde resultaten in dit rapport zijn enquêteresultaten waarbij de steekproefkenmerken van het Nederlands publiek en de uitkeringsgroepen herwogen zijn naar populatiekenmerken. Per groep kunnen we spreken van representativiteit naar achtergrondkenmerken.

In dit rapport worden vergelijkingen gemaakt met eerdere metingen. De steekproeven van deze eerdere metingen zijn op dezelfde manier samengesteld als die van de huidige meting.

Voor de diverse doelgroepen geldt dat niet alle vragen aan alle doelgroepen zijn voorgelegd. Afhankelijk van de relevantie van het onderwerp zijn hierin selecties gemaakt. Daarnaast zijn splitrun-constructies toegepast¹, waardoor de aantallen waarnemingen waarop de uitkomsten zijn gebaseerd, kunnen verschillen per vraag. Wanneer in dit rapport wordt gesproken over verschillen tussen groepen, betreft dit getoetste, significante verschillen. Bij uitsplitsingen naar achtergrondkenmerken zoals leeftijd, opleiding en sekse is altijd het Nederlands publiek als basis

¹ In een splitrun-constructie wordt een respondent random aan een bepaalde routing in de vragenlijst toegewezen. De belasting voor die respondent blijft daardoor beperkt.

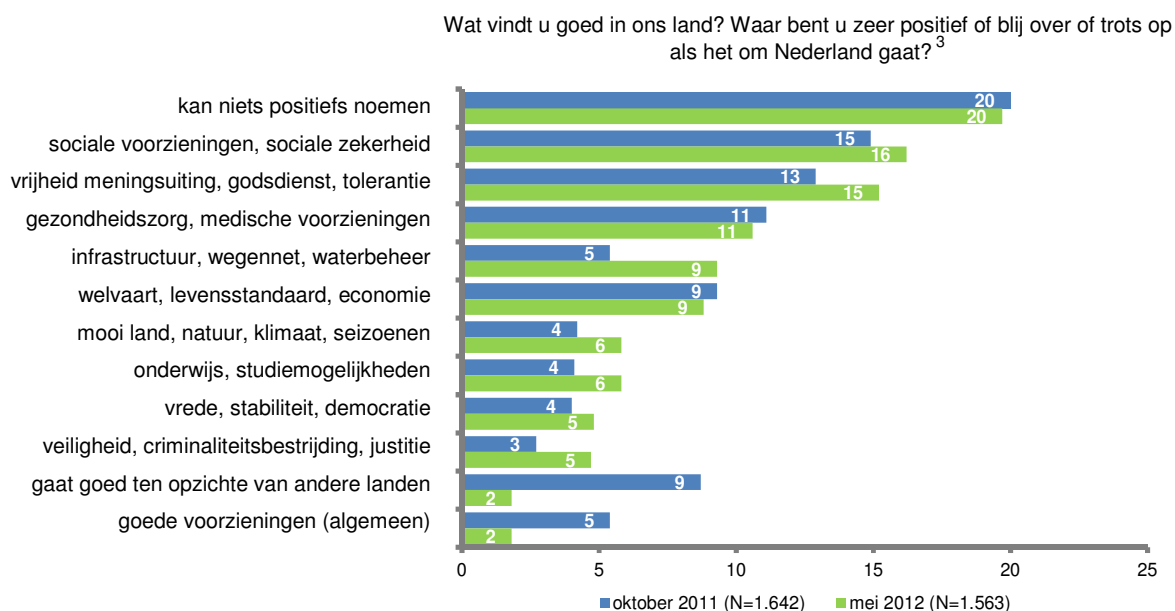
genomen. De diverse uitkeringsgroepen zijn niet verder naar achtergrondkenmerken uitgesplitst. De grafieken in de rapportage zijn gebaseerd op niet afgeronde percentages, terwijl de weergegeven getallen afgerond worden weergegeven. Hierdoor kunnen balkjes in staafdiagrammen met een gelijk percentage minimaal in lengte met elkaar verschillen.

1 Zorgen over de samenleving en prioriteiten op SZW-gebied

1.1 Burgers meest trots op sociale voorzieningen

Wat gaat er goed in Nederland? Waar zijn burgers positief over of trots op? Met behulp van een open vraag zijn de spontane associaties in kaart gebracht. Deze antwoorden zijn vervolgens gerubriceerd.

1 | *Positieve zaken in het algemeen in Nederland (Nederlands publiek; meer antwoorden mogelijk; in %)*²

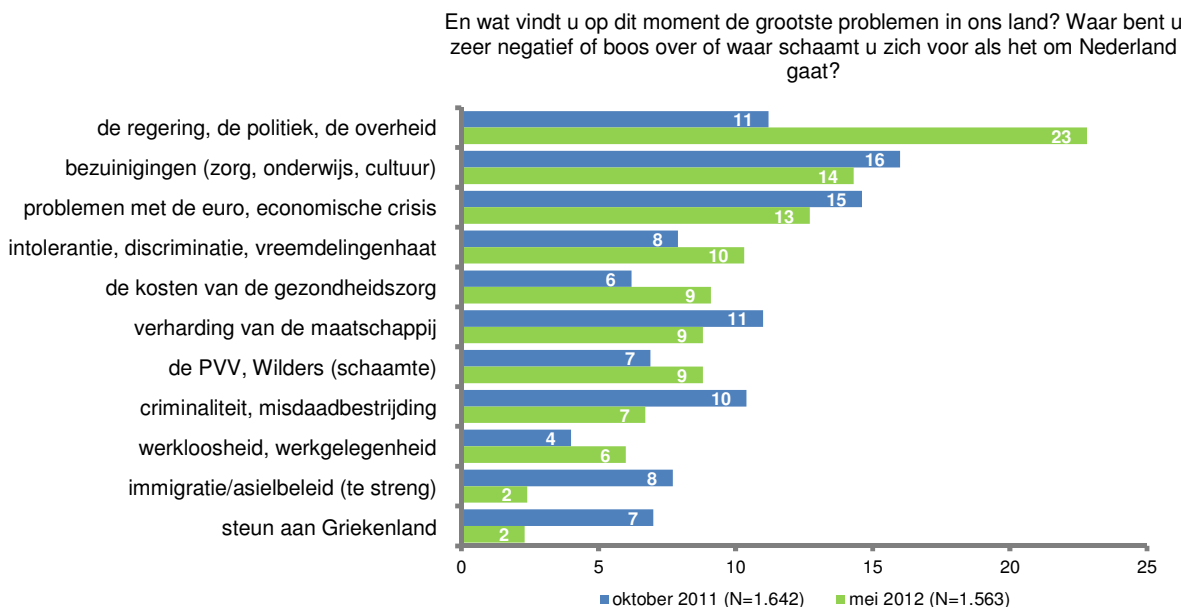
Een op de vijf burgers ziet geen positieve zaken in Nederland. Dit geldt in sterkere mate voor mensen met een WW- of Bijstandsuitkering, lager opgeleiden en respondenten met lage inkomens. De belangrijkste positieve zaken die worden genoemd zijn de sociale voorzieningen in Nederland, de vrijheid van meningsuiting en de gezondheidszorg. Dat Nederlandse burgers de sociale voorzieningen belangrijk vinden bleek ook uit het Continu Onderzoek Burgerperspectieven van het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP, 2012 – 1). Ten opzichte van de vorige meting noemt men nu vaker de kwaliteit van de infrastructuur als positief punt. Veel minder vaak geeft men aan dat het ten opzichte van andere landen goed gaat in Nederland.

² De grafieken in de rapportage zijn gebaseerd op niet afgeronde percentages, terwijl de weergegeven getallen afgerond worden weergegeven. Hierdoor kunnen balkjes in staafdiagrammen met een gelijk percentage minimaal in lengte met elkaar verschillen.

³ Beide vragen zijn ontleend aan het Continu Onderzoek Burgerperspectieven (2011), uitgevoerd door het Sociaal en Cultureel Planbureau.

En wat zijn volgens burgers de grootste problemen? Het meest noemt men de regering, het kabinet, de politiek en de overheid. Men noemt dit veel vaker dan in oktober 2011. Ook veel genoemd zijn de bezuinigingen, de problemen met de euro en intolerantie en vreemdelingenhaat. Ten opzichte van oktober 2011 noemt men het immigratiebeleid en de steun aan Griekenland veel minder vaak als negatieve zaken in Nederland.

2 | Negatieve zaken in het algemeen in Nederland (Nederlands publiek; meer antwoorden mogelijk; in %)

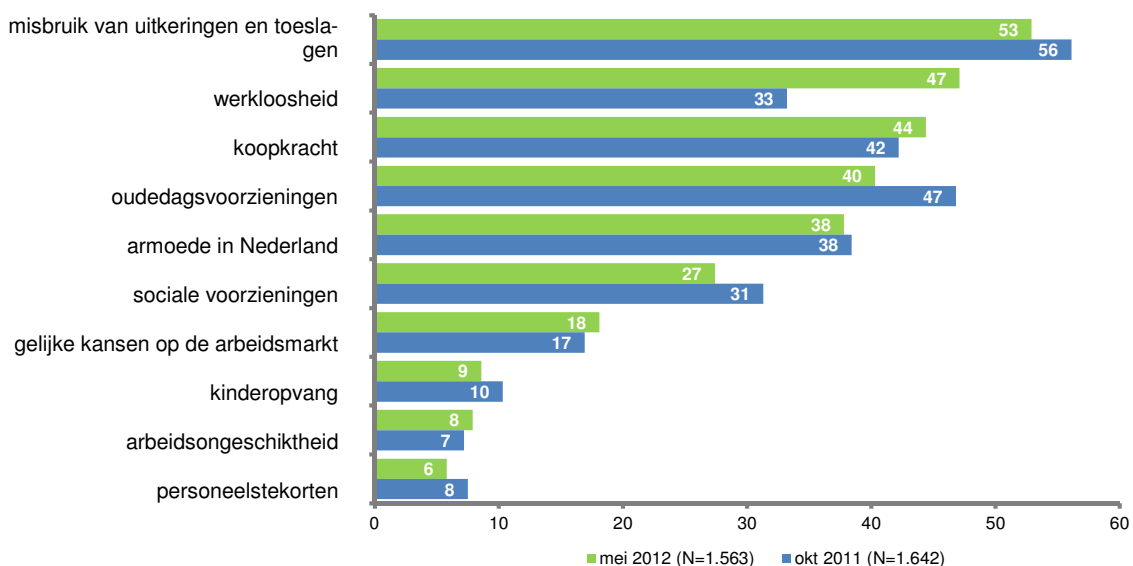

De regering, politiek en overheid worden vaak door 65-plussers en door mensen met WIA/WAO negatief beoordeeld. Jongeren (18-24 jaar) en mensen met WW zijn vaker negatief over de bezuinigingen.

1.2 Burgers geven meer prioriteit aan de bestrijding van werkloosheid

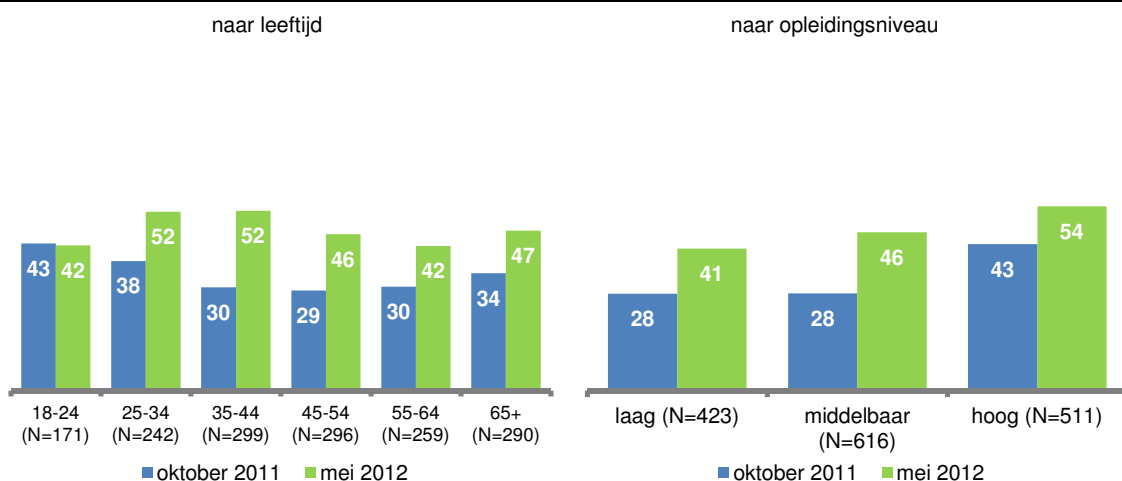
Welke onderwerpen op SZW-terrein zouden volgens burgers prioriteit moeten hebben? Net als in oktober 2011 vinden burgers het aanpakken van misbruik van uitkeringen en toeslagen het belangrijkste. Duidelijk gestegen is de prioriteit die burgers aan werkloosheid hechten. Daar staat tegenover dat men nu iets minder prioriteit geeft aan de ouderdagsvoorzieningen. De prioriteit van kinderopvang, personeelstekorten en arbeidsongeschiktheid is iets gedaald ten opzichte van 2011.

3 | Wat zijn volgens u de drie belangrijkste onderwerpen waar de regering op dit moment aandacht aan moet besteden?
(Nederlands publiek; in %; maximaal drie antwoorden mogelijk)

De prioriteit van werkloosheidsbestrijding is bij alle leeftijdsgroepen toegenomen, behalve bij de jongste leeftijdscategorie (18 t/m 24 jaar). Deze groep gaf ook in oktober 2011 al een grote prioriteit aan dit onderwerp. De prioriteit van dit onderwerp nam daarnaast sterker toe bij lager en middelbaar opgeleiden dan bij hoger opgeleiden.

4 | Prioriteit van werkloosheidsbestrijding in oktober 2011 en mei 2012 (in %)

De prioriteit van veel onderwerpen is inkomensgerelateerd. Zo geven personen met een hoger inkomen minder prioriteit aan de bestrijding van armoede en meer prioriteit aan misbruik van uitkeringen. Daarnaast zijn er enkele verbanden met leeftijd. Aan oudedagsvoorzieningen wordt door de oudere ondervraagden aanmerkelijk meer belang gehecht. Jongeren hechten meer belang aan gelijke kansen op de arbeidsmarkt. Kinderopvang krijgt alleen enige prioriteit bij de groep die vaker jongere kinderen heeft: de groep tussen 25 en 44 jaar.

Welke verschillen in prioriteiten zijn er bij de verschillende groepen uitkeringsgerechtigden en SW'ers? Hieronder een overzicht van de onderwerpen waarin deze groepen afwijken van het Nederlands publiek.

5 | Wat zijn volgens u de drie belangrijkste onderwerpen waar de regering op dit moment aandacht aan moet besteden? (naar doelgroep)

	AOW	WW	bijstand	WIA/WAO	SW	Wajong
▪ misbruik van uitkeringen en toeslagen		---	---	--		---
▪ oudedagsvoorzieningen	++		-			
▪ armoede in Nederland			+++	++		
▪ koopkracht			--	++		
▪ sociale voorzieningen			+++	++	++	+++
▪ werkloosheid		++	--	--	---	--
▪ gelijke kansen op de arbeidsmarkt		++	++			
▪ kinderopvang	-					
▪ arbeidsongeschiktheid					+	++
▪ personeelstekorten						

+ en - : afwijking < 10%

++ en -- afwijking 10-20%

+++ en ---: afwijking > 20%

De uitkeringsgerechtigden en SW'ers hebben elk een eigen profiel, dat overeenkomt met hun belangen:

- AOW'ers vinden dat oudedagsvoorzieningen meer prioriteit moeten krijgen.
- WW'ers leggen een accent op werkloosheid en gelijke kansen op de arbeidsmarkt.
- De overige groepen uitkeringsgerechtigden geven meer prioriteit aan sociale voorzieningen en minder aan misbruik van uitkeringen. Opvallend is dat zij ook minder prioriteit geven aan de bestrijding van werkloosheid.
- Tot slot zien we dat mensen met bijstand een grotere prioriteit geven aan de bestrijding van armoede.

2 Vormen van fraude

De hoofdstukken 2 tot en met 4 gaan over fraude op het gebied van sociale voorzieningen en werk en inkomen. De vragen over deze onderwerpen zijn voorgelegd aan het Nederlands publiek en aan mensen die een WW-, AOW-, bijstands- of WIA-/WAO-uitkering ontvangen. Hoofdstuk twee gaat over verschillende vormen van fraude met sociale voorzieningen.

2.1 Men ziet een uitkering als een tijdelijke oplossing

Welk beeld hebben Nederlanders eigenlijk van uitkeringen? Ongeveer de helft (49%) ziet een uitkering als een tijdelijke oplossing als je tijdelijk niet in staat bent om te werken. Ongeveer een kwart (24%) ziet het als een noodvoorziening.

6 | Welke stelling past het beste bij het beeld dat u van een uitkering hebt? (n=888)

	NL (n=888)	AOW (n=197)	WW (n=115)	Bijstand (n=114)	WIA/WAO (n=148)
	%	%	%	%	%
▪ Een tijdelijke oplossing als je tijdelijk niet in staat bent om te werken	49	37	44	40	24
▪ Noodvoorziening voor mensen met een arbeidsbeperking die niet kunnen werken	24	21	9	26	44
▪ Een recht waarvoor je hebt betaald	16	23	40	7	22
▪ Een basisinkomen dat je zelf kunt aanvullen door arbeid uit werk	4	2	3	3	3
▪ een aanvulling op je inkomen dat je zelf verdient	2	3	3	19	1
▪ weet niet	5	9	2	4	5

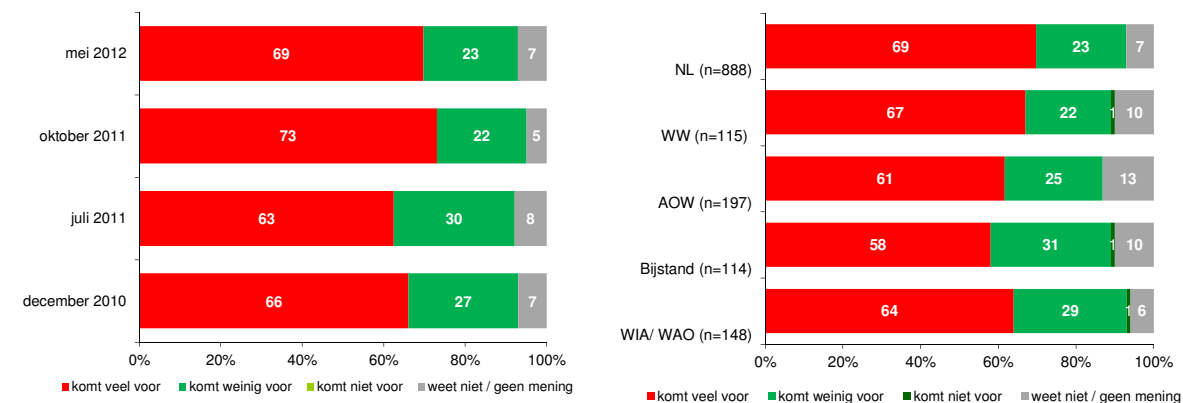
Het beeld dat men van een uitkering heeft, is deels afhankelijk van de vraag of men zelf een uitkering ontvangt. Zo vinden mensen met een WIA/WAO-uitkering minder vaak dan andere groepen (en het Nederlands publiek) dat een uitkering een tijdelijke oplossing is (24%). Mensen met een WIA/WAO-uitkering zien een uitkering vaker als een noodvoorziening voor mensen met een arbeidsbeperking (44%). Mensen met een WW-uitkering zien een uitkering relatief vaak als een recht waarvoor men heeft betaald (40%). Mensen met een bijstandsuitkering zien een uitkering vaker als een aanvulling op een inkomen dat men zelf verdient (19%).

En wat is voor burgers fraude met uitkeringen? Bij deze vraag zijn een aantal stellingen voorgelegd, met de vraag of men het met deze stelling eens of oneens is. Nederlanders vinden fraude vrijwel unaniem (92%) diefstal van gemeenschapsgeld. In lijn hiermee vinden ze dat misbruik van uitkeringen als fraude moet worden gezien (91%). Echter, wanneer dit wordt gebracht als 'bijverdienen zonder dit op te geven bij de uitkeringsinstantie', wordt dit door drie kwart (75%) als diefstal van gemeenschapsgeld gezien.

2.2 Burgers denken dat misbruik van sociale voorzieningen vaak voorkomt

Bijna zeven op de tien Nederlanders (69%) denken dat misbruik van sociale voorzieningen veel voorkomt. Dit percentage verschilt niet significant met de meting van oktober 2011.

7 | Denkt u dat misbruik van sociale voorzieningen voorkomt? (basis: Nederlands publiek; n=888)

Er zijn geen grote verschillen tussen de groepen uitkeringsgerechtigden in hun inschatting van het voorkomen van fraude. Ook wijkt hun mening niet significant af van de vorige periode.

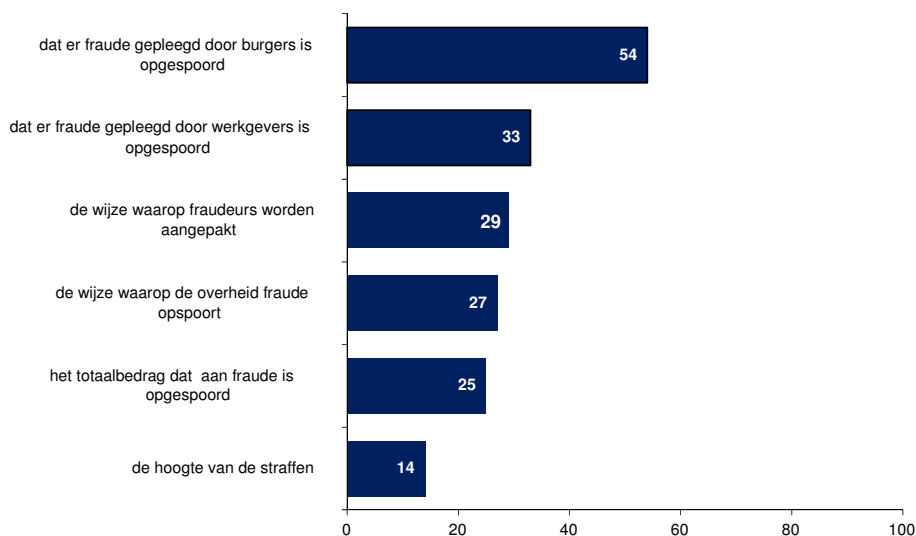
Aan de mensen die denken dat misbruik van sociale voorzieningen veel voorkomt, is gevraagd waarom ze dit denken. De media (46%), de economische crisis (40%) en er veel van anderen over horen (38%) worden het vaakst als oorzaak genoemd. De verschillen tussen de groepen uitkeringsgerechtigden zijn betrekkelijk klein. AOW'ers lezen er vaker over in de media (56%), terwijl mensen met een WIA/WAO-uitkering vaker fraude vermoeden omdat het economisch slechter gaat (52%).

8 | Waarom denkt u dat misbruik van sociale voorzieningen veel voorkomt? (alleen gevraagd aan mensen die denken dat fraude veel voorkomt; n=615)

	NL (n=888)	AOW (n=197)	WW (n=115)	Bijstand (n=114)	WIA/WAO (n=148)
	%	%	%	%	%
▪ ik lees er veel over in de media	46	56	46	40	29
▪ omdat het economisch slechter gaat	40	29	49	36	52
▪ ik hoor er veel over van anderen	38	32	47	39	32
▪ ik ken mensen die fraude plegen	23	24	15	30	28
▪ ik heb een campagne gezien van de overheid over het naleven van de regels	7	11	4	5	2
▪ anders	15	12	5	4	4

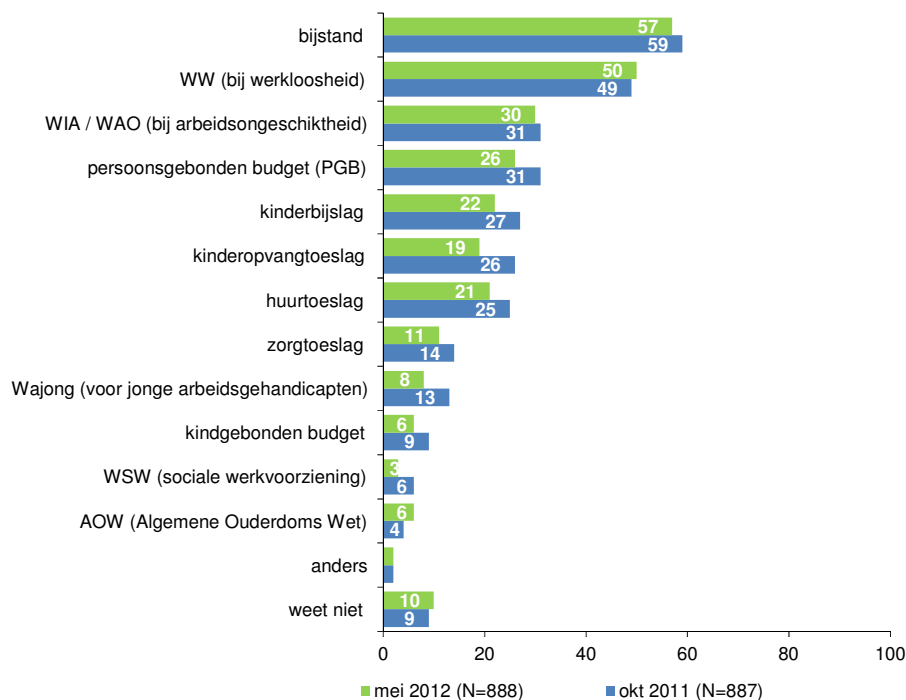
Wat leest men in de media over misbruik van sociale voorzieningen? Dat er fraude gepleegd is door burgers, werkgevers en de wijze waarop die fraude wordt opgespoord is het onderwerp waar men met voorsprong het meeste over hoort, ziet of leest in de media.

9 | Wat hoort, ziet of leest u hierover in de media? (alleen gevraagd aan mensen die denken dat misbruik veel voorkomt (in %; n=615)

Misbruik van bijstands- (57%) en WW-uitkeringen (50%) komt volgens burgers, net als in oktober 2011, het vaakst voor. Misbruik van WIA-/WAO-uitkeringen (30%) komt volgens een derde van de bevolking veel voor.

10 | Van welke sociale voorzieningen denkt u dat het meeste misbruik wordt gemaakt? (meer antwoorden mogelijk; basis: Nederlands publiek; n=888; %)

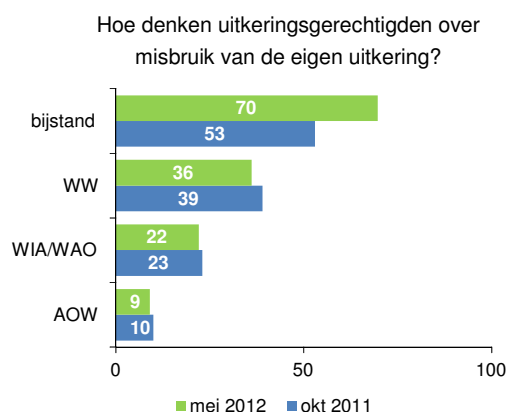
Ten opzichte van oktober 2011 denkt men van een aantal voorzieningen (significant) minder vaak dat daar misbruik van wordt gemaakt. Het gaat om het persoonsgebonden budget, de kin-

derbijslag, kinderopvangtoeslag, kindgebonden budget, huurtoeslag, Wajong en WSW. Dit komt wellicht om dat een aantal van deze onderwerpen het laatste half jaar minder in het nieuws waren.

De mening van de verschillende uitkeringsgroepen verschilt op enkele punten significant van de mening van het Nederlands publiek.

- WW: mensen met WW (36%) en bijstand (33%) denken minder vaak dat hier misbruik van wordt gemaakt.
- Bijstand: mensen met WW (73%) en bijstand (69%) denken vaker dat hier misbruik van wordt gemaakt.
- AOW: mensen met AOW (9%) denken vaker dat hier misbruik van wordt gemaakt.
- WSW en Wajong: mensen met bijstand (11% en 14%) denken vaker dat hier misbruik van wordt gemaakt.
- Huurtoeslag: mensen met AOW (11%) denken vaker dat hier misbruik van wordt gemaakt.

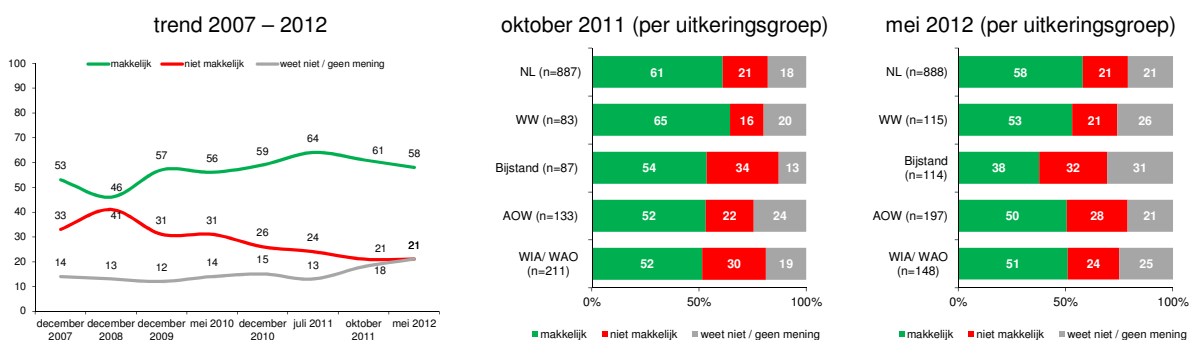
11 | Van welke sociale voorzieningen denkt u dat het meeste misbruik wordt gemaakt? (meer antwoorden mogelijk; in %)

Hoe denken de uitkeringsgroepen over misbruik van de eigen uitkeringsvorm? Van de mensen met een bijstandsuitkering denkt 70% dat er misbruik wordt gemaakt van bijstandsuitkeringen. Dit is aanmerkelijk meer dan in oktober 2011 (53%). Bij andere groepen uitkeringsgerechtigden zien we geen significante verschillen.

Denkt men dat fraude met sociale voorzieningen gemakkelijk is? Bijna drie op de vijf burgers (58%) veronderstellen dat fraude met sociale voorzieningen gemakkelijk te plegen is. Dit aantal is vanaf 2009 redelijk constant.

12 | Denkt u dat mensen makkelijk of niet makkelijk misbruik kunnen maken van sociale voorzieningen? (basis: Nederlands publiek; n=888; in %)

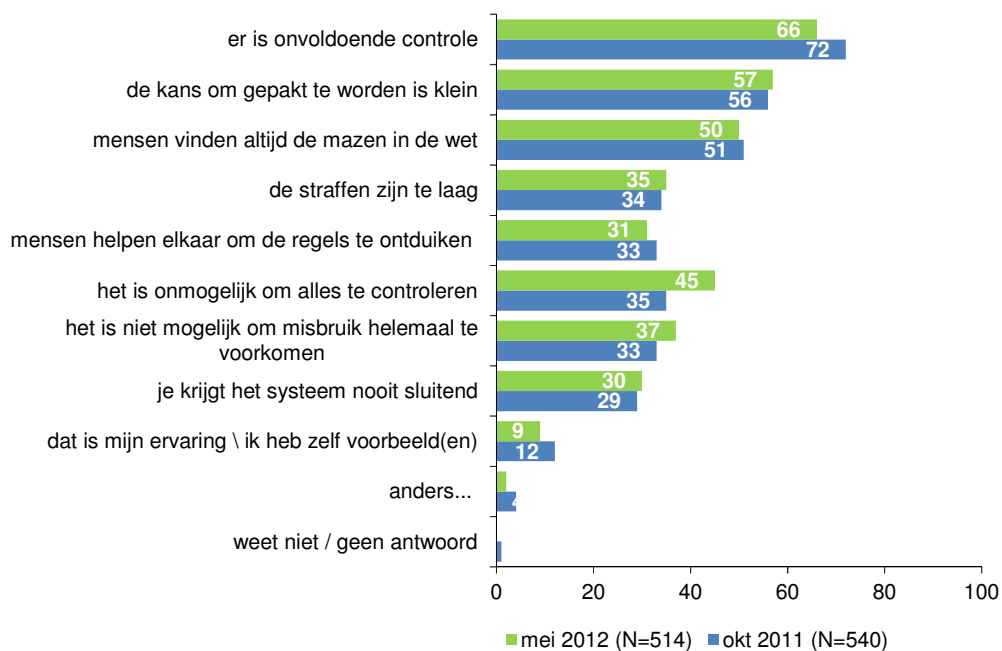
Een vijfde van de Nederlanders (21%) denkt dat fraude niet makkelijk te plegen is. Sinds december 2008 neemt het percentage mensen dat denkt dat fraude *niet* gemakkelijk te plegen is duidelijk af. Ten opzichte van oktober 2011 is dit percentage echter hetzelfde gebleven.

De verschillen in opvatting tussen de uitkeringsgroepen zijn gering. Alleen mensen met een bijstandsuitkering denken – evenals bij de vorige meting in oktober 2011 – minder vaak dat het gemakkelijk is om met uitkeringen te frauderen dan de andere uitkeringsgroepen. Ten opzichte van de meting van oktober 2011 zijn vooral WW'ers (-12 procentpunten) en bijstandsgerechtigden (-16 procentpunten) minder vaak gaan denken dat het makkelijk is om fraude te plegen.

Waarom denkt men dat het makkelijk is om te frauderen?

Onvoldoende controle (66%), een kleine pakkans (57%) en de opvatting dat mensen altijd de mazen in de wet weten te vinden (50%) worden het vaakst als reden genoemd. Onvoldoende controle en het feit dat mensen altijd mazen in de wet kunnen vinden, worden al vanaf 2007 het vaakst als belangrijkste oorzaak genoemd.

13 | Kunt u aangeven waarom mensen wel of niet makkelijk misbruik (kunnen) maken van sociale voorzieningen? (meer antwoorden mogelijk; alleen gevraagd aan mensen die aangeven dat het makkelijk is om te frauderen; in %)

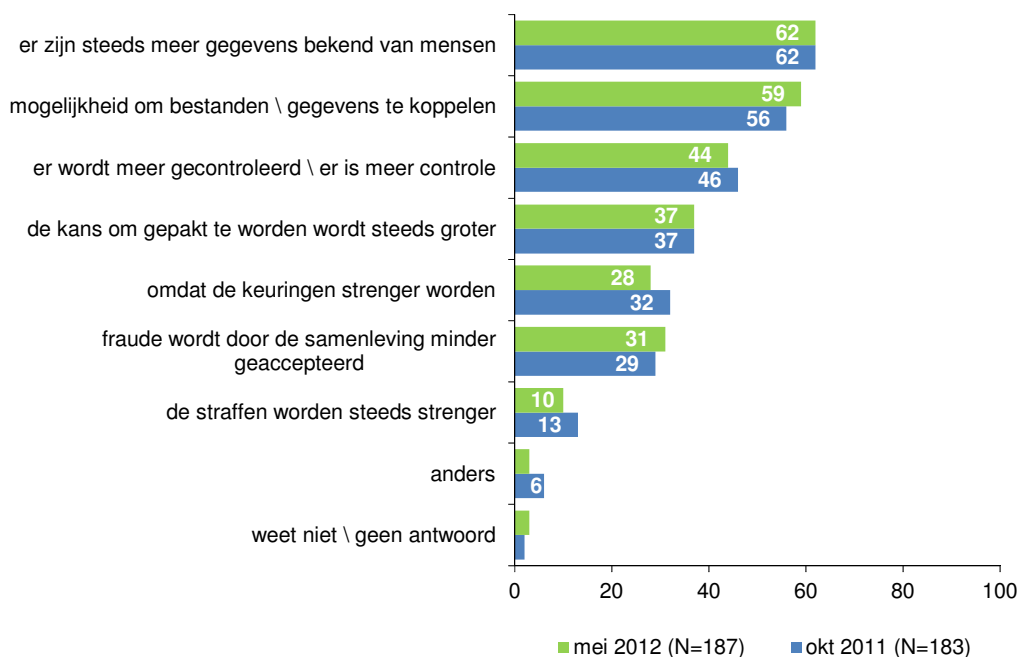

Ten opzichte van oktober 2011 denkt men vaker dat het onmogelijk is om alles te controleren. Men denkt minder vaak dat er onvoldoende controle is. De verschillen in opvattingen tussen de vier uitkeringsgroepen zijn betrekkelijk klein. Mensen met een bijstandsuitkering geven relatief vaak aan dat het onmogelijk is om alles te controleren). Mensen met een WW-uitkering en een WIA-/WAO-uitkering zijn minder vaak dan de andere uitkeringsgroepen van mening dat de kans om gepakt te worden klein is.

Waarom denkt men dat het niet makkelijk is om te frauderen?

Mensen die van mening zijn dat misbruik niet makkelijk is, denken dat dit vooral komt doordat er steeds meer gegevens bekend zijn van burgers (62%) en door de mogelijkheden van de overheid om gegevensbestanden aan elkaar te koppelen (59%). Meer controle wordt door 44% van de Nederlanders genoemd. Er zijn geen significante verschillen met oktober 2011. Ook ten opzichte van eerdere metingen zijn er weinig verschillen: de 'top drie' van antwoorden is al vanaf 2009 ongewijzigd.

14 | Kunt u aangeven waarom mensen niet makkelijk misbruik kunnen maken van sociale voorzieningen? (meer antwoorden mogelijk; alleen gevraagd aan mensen die aangeven dat het niet makkelijk is om te frauderen; in %)

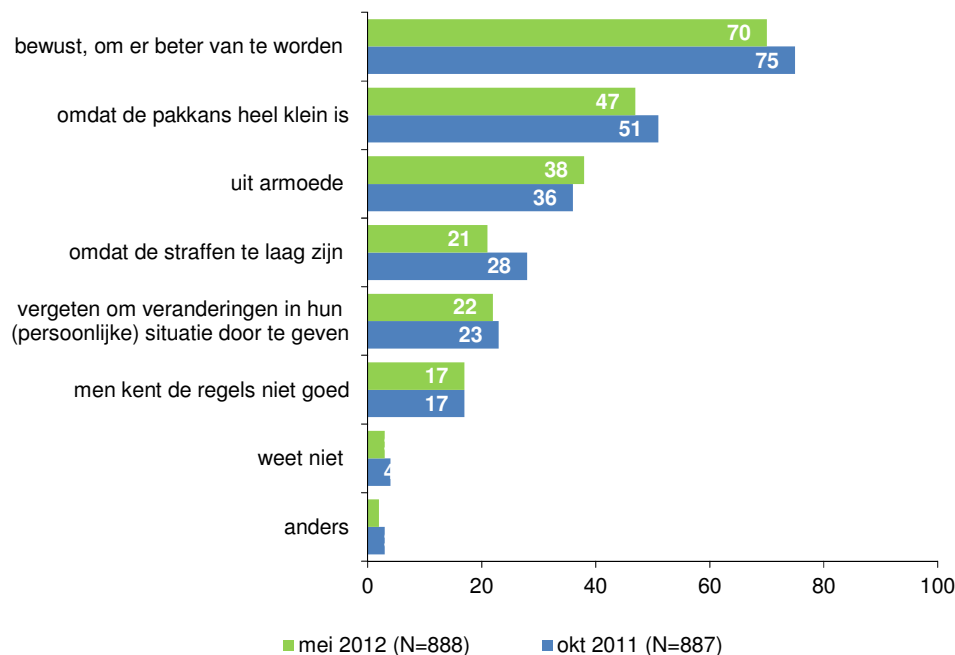

Ook hier wijkt de mening van de uitkeringsgroepen weinig af van de mening van het Nederlands publiek. Mensen met een AOW-uitkering denken minder vaak dan het Nederlands publiek dat er meer wordt gecontroleerd, terwijl mensen in de bijstand juist vaker denken dat er meer wordt gecontroleerd. Ook denken mensen met een bijstandsuitkering vaker dat er steeds meer gegevens van mensen bekend zijn.

Wat denkt men dat redenen zijn voor burgers om te frauderen?

Volgens zeven op de tien Nederlanders is er opzet in het spel: 70% denkt dat men bewust fraudeert om er beter van te worden. Iets minder dan de helft (47%) denkt dat men fraudeert omdat de pakkans klein is. Andere redenen, zoals armoede (38%), te lage straffen (21%) of vergeten om veranderingen door te geven (22%) worden minder vaak genoemd. Ten opzichte van oktober 2011 is er een significant verschil: steeds minder burgers denken dat mensen frauderen omdat de straffen te laag zijn (afname van 7 procentpunten).

15 | Om welke redenen plegen mensen fraude met sociale uitkeringen en toeslagen, denkt u? (meer antwoorden mogelijk; basis: Nederlands publiek; in %)

Voorals mensen in de bijstand denken anders over fraudemotieven van burgers.

Zo denken zij *vaker* dat mensen frauderen uit armoede (61% tegenover 38% Nederlands publiek).

Ze denken *minder vaak*:

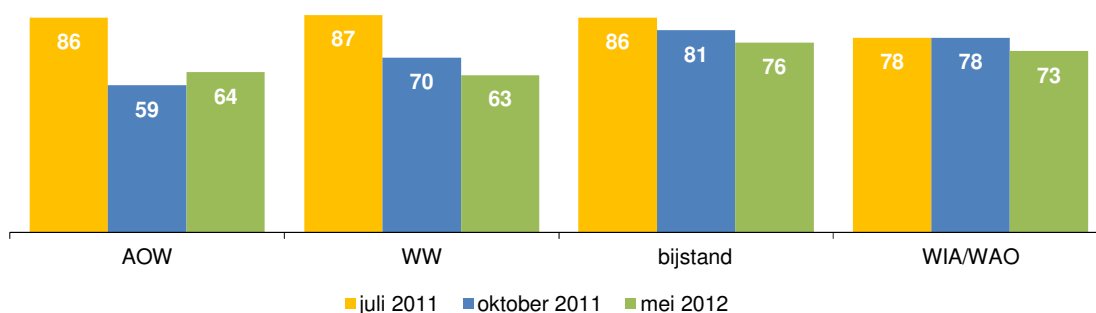
- dat mensen bewust frauderen om er beter van te worden (51% tegenover 70% van het Nederlands publiek);
- dat mensen frauderen omdat de pakkans heel klein is (32% tegenover 47% van het Nederlands publiek)
- dat mensen frauderen omdat de straffen te laag zijn (13% tegenover 21% van het Nederlands publiek).

Mensen met een WIA-/WAO-uitkering denken relatief vaak dat mensen onbewust frauderen, omdat ze vergeten om veranderingen in hun persoonlijke situatie door te geven (34% tegenover 22% van het Nederlands publiek). En net als bijstandsgerechtigden denken zij relatief vaak dat mensen frauderen uit armoede (52% tegenover 38% van het Nederlands publiek).

2.3 Uitkeringsgerechtigden zijn goed op de hoogte van de regels

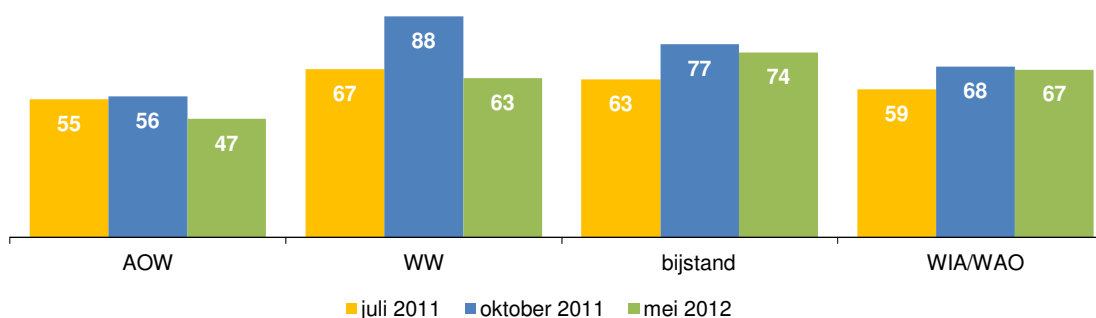
In de vorige paragraaf is vastgesteld dat weinig mensen denken dat men fraude pleegt omdat men de regels niet goed zouden kennen. Dit lijkt een terechte constatering, want uitkeringsgerechtigden geven aan redelijk goed op de hoogte te zijn van de regels. Bij geen van de groepen is er een significant verschil ten opzichte van oktober 2011 in de kennis van de regels.

16 | Geef aan of u het met de onderstaande stelling eens of oneens bent: 'Ik ben goed op de hoogte van de regels van mijn uitkering' (in %)

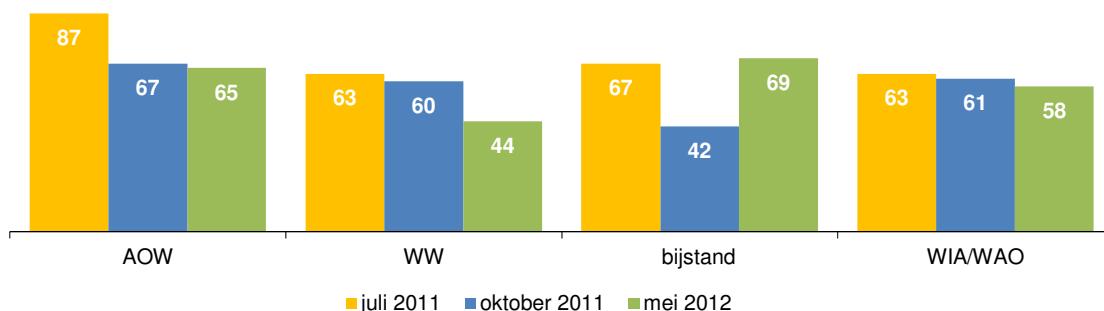
Mensen met bijstand checken relatief vaak of hun situatie up-to-date is. Ten opzichte van oktober 2011 controleren alleen mensen met een WW-uitkering (63%) dit minder vaak. Het percentage is nu weer op het niveau van juli 2011. Bij de andere groepen zijn er geen significante verschillen ten opzichte oktober 2011.

17 | Geef aan of u het met de onderstaande stelling eens of oneens bent: 'Ik check regelmatig of mijn situatie up-to-date is' (in %)

Men is – evenals bij de vorige meting – wisselend tevreden over de duidelijkheid van de informatie over uitkeringen. Vooral mensen met een WW-uitkering (44%) zijn hier in mindere mate tevreden over en minder vaak dan in oktober 2011. Dit kan te maken hebben met het gegeven dat WW'ers vaak pas sinds korte tijd in een uitkeringssituatie verkeren en daarom vaak minder goed op de hoogte zijn dan mensen die al langere tijd een uitkering hebben. Mensen met bijstand zijn juist vaker dan in oktober 2011 tevreden over de informatievoorziening over de regels.

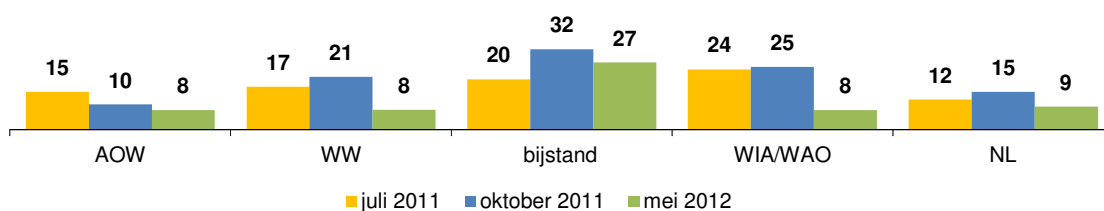
18 | Geef aan of u het met de onderstaande stelling eens of oneens bent: 'Ik vind de informatievoorziening over de regels van mijn uitkering duidelijk' (in %)

Over het algemeen ervaart men de regels van de uitkeringen niet als te streng. Dit was in juli 2011 ook zo. Bijstandsgerechtigden vinden de regels het vaakst te streng (30%), (Ervaart de regels als te streng: AOW: 9%, WW 14%, WIA 8%) . Bij geen van de groepen is de mening hierover in de afgelopen maanden significant veranderd.

De website www.weethoehetzit.nl is in het leven geroepen om mensen wegwijs te maken in de sociale wetgeving in Nederland en mensen van de juiste informatie te voorzien. De bekendheid van de website onder het Nederlands publiek is het afgelopen half jaar met 6 procentpunten afgenomen (figuur 39).

19 | Kent u de website www.weethoehetzit.nl (basis: Nederlands publiek; in %)

Onder bijstandsgerechtigden is de bekendheid van de website aanmerkelijk groter dan onder andere groepen uitkeringsgerechtigden. Vooral onder mensen met WW en mensen in de WIA/WAO nam de bekendheid in de afgelopen zes maanden af.

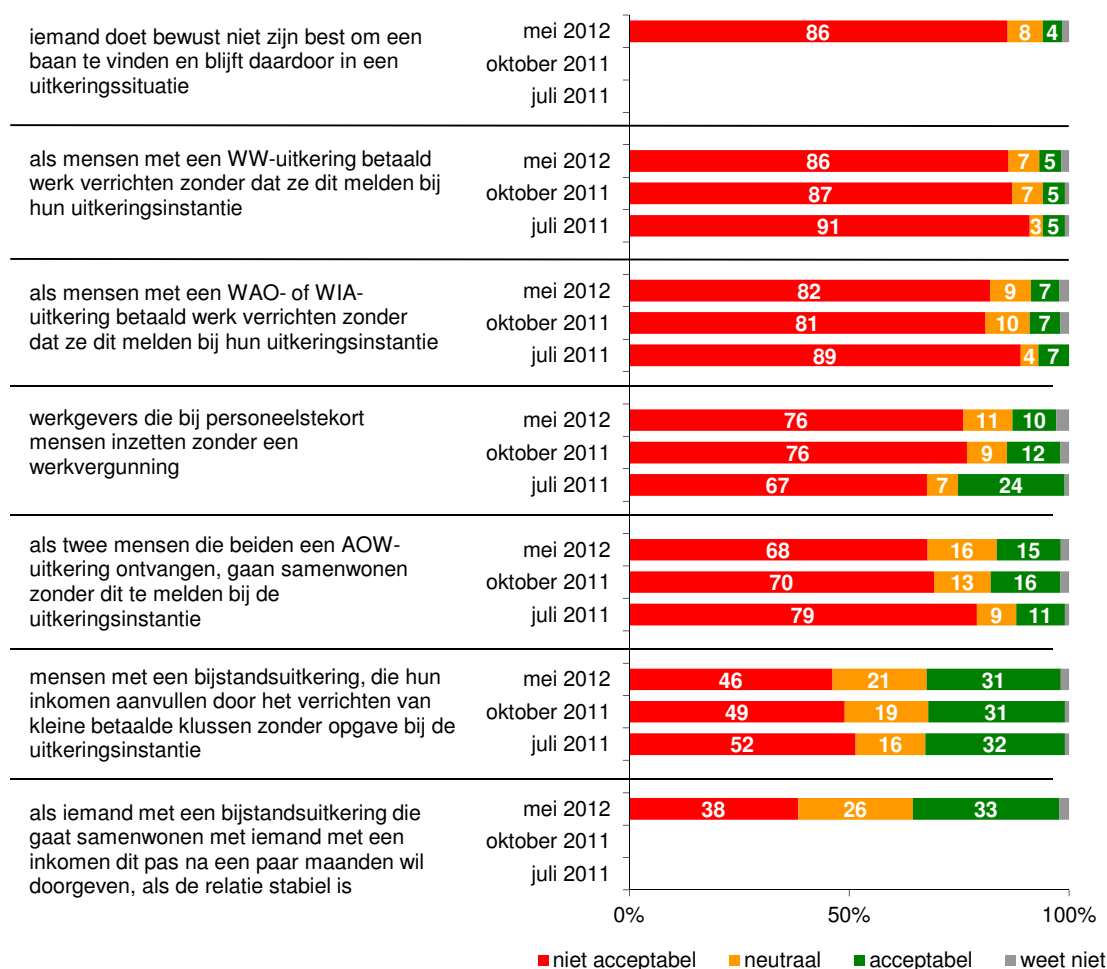
3 Houding tegenover fraude

Hoofdstuk drie gaat over de houding die burgers aannemen ten aanzien van verschillende vormen van fraude. De eerste paragraaf gaat over wat zij acceptabel of onacceptabel vinden als het over fraude gaat. De tweede en derde paragraaf gaan over de aanpak en opsporingskans van verschillende vormen van fraude. In de vierde paragraaf komt de rol van de overheid inzake de aanpak van fraude aan bod.

3.1 Burgers vinden fraude onacceptabel

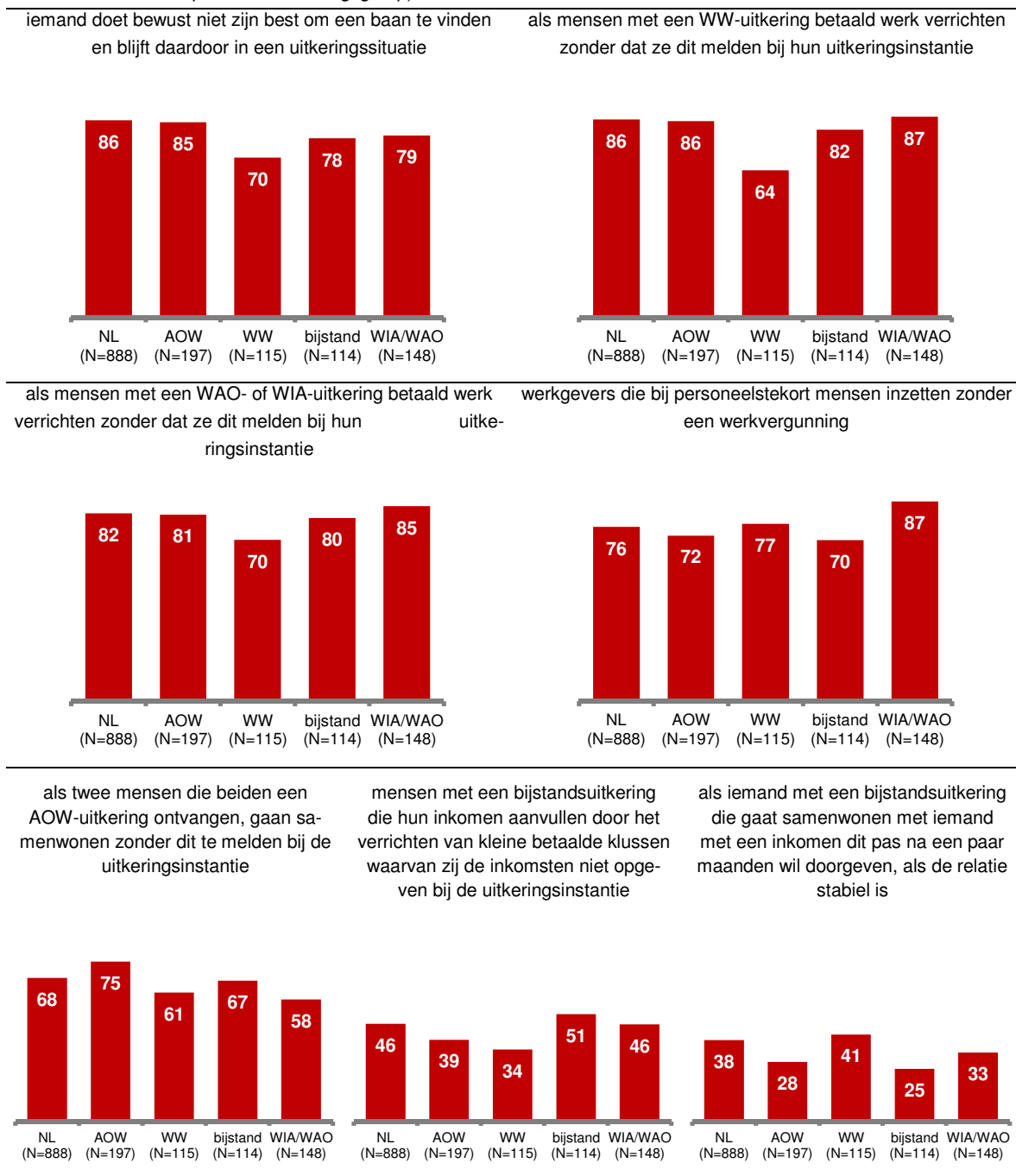
Nederlanders staan weinig tolerant tegenover verschillende vormen van fraude. Het meest onacceptabel vindt men de situatie waarin mensen in een uitkerings situatie niet hun best doen om een baan te vinden. Ook betaald werk verrichten bij een WW-uitkering zonder dit te melden bij de uitkeringsinstantie vindt men vaak onacceptabel.

20 | Geef aan of u de onderstaande situaties onacceptabel of acceptabel vindt (basis; Nederlands publiek; in %)

Twee situaties vindt men nog enigszins te billijken: het aanvullen van het inkomen bij een bijstandsuitkering door betaalde klussen zonder dit te melden, en het uitstellen van het doorgeven van samenwonen wanneer iemand met een bijstandsuitkering gaat samenwonen met iemand met een inkomen. Er zijn geen significante verschillen met de meting in oktober 2011.

21 | Geef aan of u de onderstaande stellingen onacceptabel of acceptabel vindt (percentages onacceptabel; uitgesplitst naar Nederlands publiek en uitkeringsgroep)

Mensen met AOW komen sterk overeen met het Nederlands publiek in de mate waarin ze de verschillende situaties onacceptabel vinden. Mensen met WW vinden een aantal situaties minder vaak onacceptabel: als iemand niet zijn best doet om een baan te vinden en het verrichten van betaald werk naast diverse vormen van uitkeringen.

Ten opzichte van de meting in oktober 2011 doen zich binnen de uitkeringsgroepen geen significante verschillen voor.

3.2 Misbruik van uitkeringen moet als eerste worden aangepakt

Misbruik van uitkeringen door bij te verdienen zonder de inkomsten te melden, wordt door 57% van de Nederlanders gezien als fraudevorm die als eerste door de overheid moet worden aangepakt. Bijna de helft van de Nederlanders (48%) vindt dat illegale tewerkstelling als een van de eerste vormen van fraude door de overheid moet worden aangepakt.

22 | Welke van de volgende vormen van fraude moeten als eerste door de overheid worden aangepakt? (maximaal drie antwoorden mogelijk; basis Nederlands publiek; in %)

Ten opzichte van juli 2011 zijn er een aantal verschuivingen te zien. Men is in het afgelopen jaar meer prioriteit gaan geven aan de aanpak van misbruik van uitkeringen door bij te verdienen (plus 6 procentpunten), illegale tewerkstelling (plus 11 procentpunten) en misbruik van uitkeringen door samen te wonen (plus 7 procentpunten).

De verschillen in opvatting over de overheidsaanpak van fraude tussen de verschillende uitkeringsgroepen zijn minder groot dan bij de vorige meting. Net als in oktober 2011 wijkt vooral de mening van mensen met een bijstandsuitkering af van de rest. Zo geven mensen in de bijstand minder prioriteit aan de aanpak van misbruik van uitkeringen door bij te verdienen of van fraude met toeslagen. Wat betreft fraude door bij te verdienen geldt dit ook voor mensen met een WW-uitkering. Aan het aanpakken van illegale tewerkstelling wordt door bijstandsgerechtigden daar-

entegen meer prioriteit gegeven. Mensen met een AOW-uitkering vinden het relatief belangrijk dat de overheid het ontduiken van de Arbowet aanpakt.

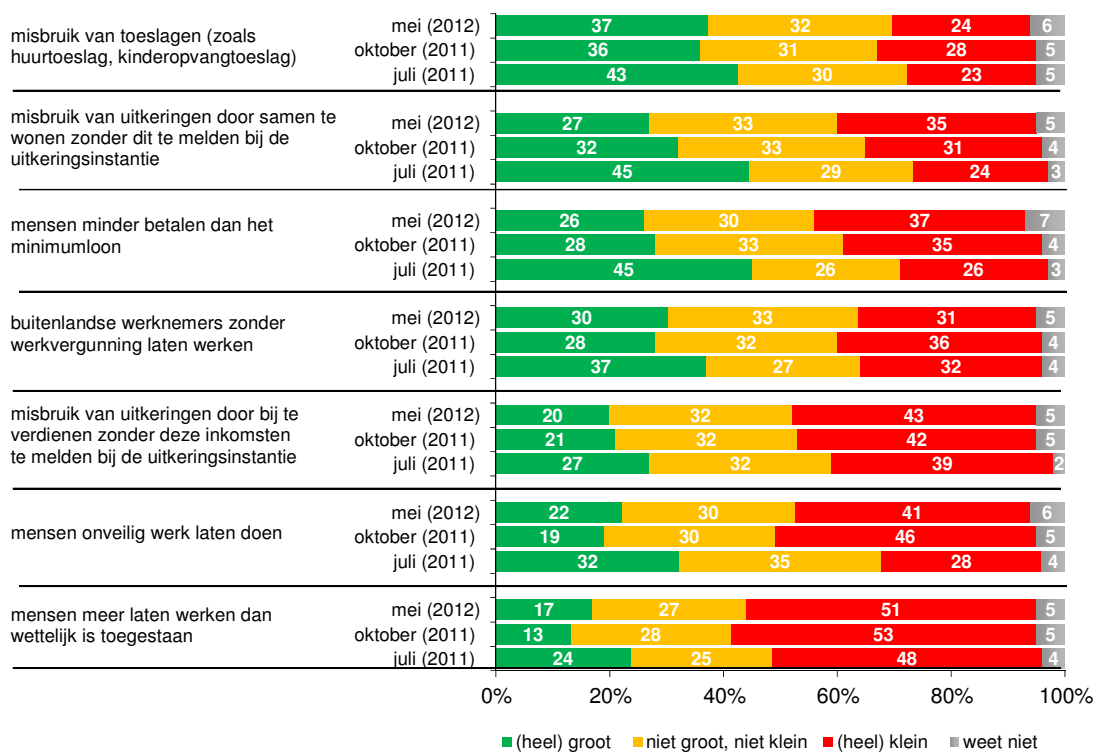
23 | Welke van de volgende vormen van fraude moeten als eerste door de overheid worden aangepakt? (maximaal drie antwoorden mogelijk (basis: Nederlands publiek))

	NL (N=889)	AOW (N=133)	WW (N=83)	Bijstand (N=88)	WIA/WAO (N=212)
	%	%	%	%	%
▪ misbruik van uitkeringen door bij te verdienen zonder deze inkomsten te melden	57	51	41	44	59
▪ buitenlandse werknemers zonder werkvergunning laten werken (illegale tewerkstelling)	48	53	57	61	58
▪ mensen minder betalen dan het minimumloon (ontduiken minimumloon)	43	46	47	38	42
▪ misbruik van uitkeringen door samen te wonen zonder dit te melden bij de uitkeringsinstantie	40	43	33	45	30
▪ misbruik van toeslagen (zoals huurtoeslag, kinderopvangtoeslag)	38	33	39	26	35
▪ mensen onveilig werk laten doen (ontduiken Arbowet)	31	41	30	26	30
▪ mensen meer laten werken dan wettelijk is toegestaan	14	17	14	17	14

3.3 Kans op opsporing niet heel groot

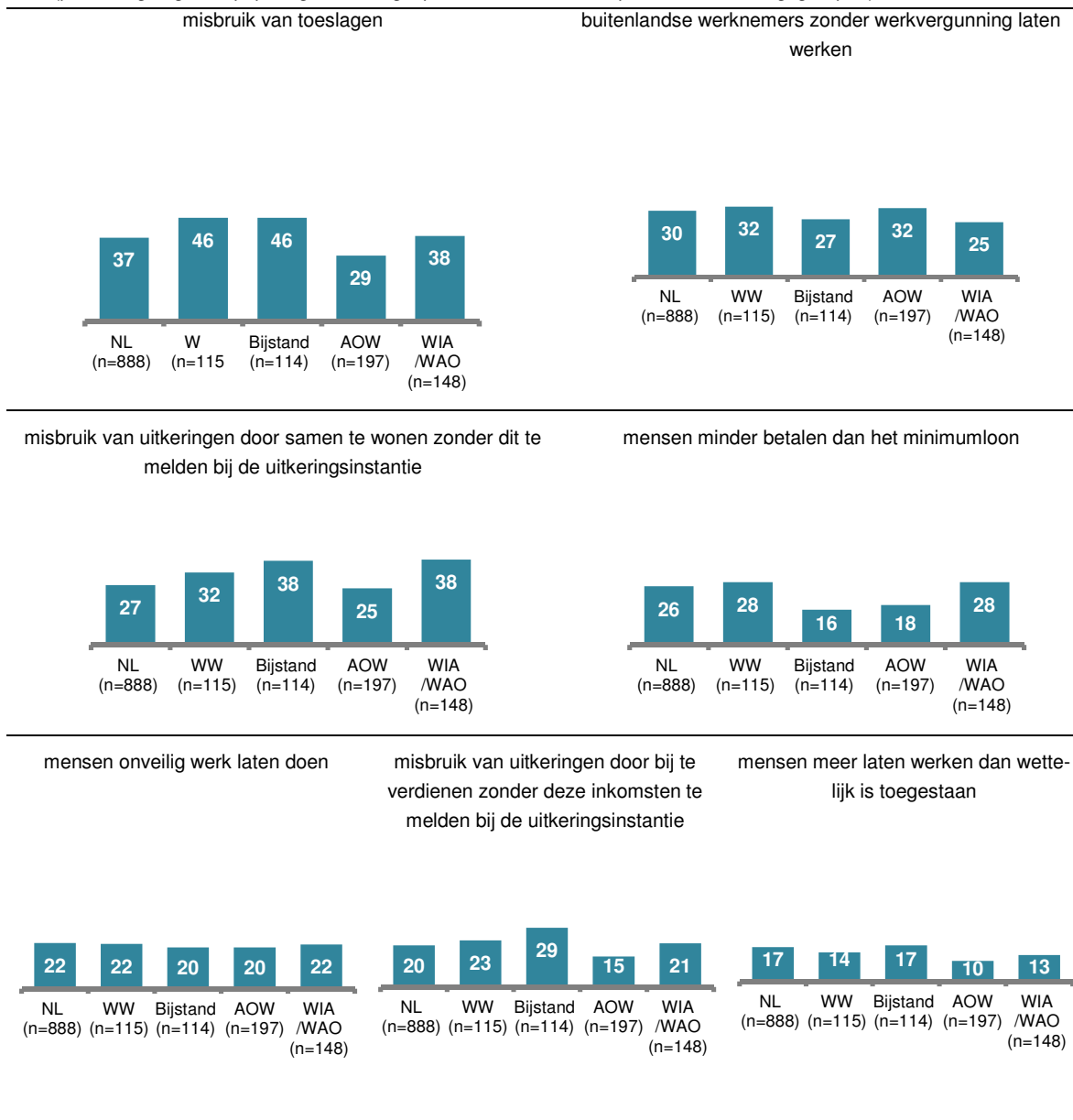
Bij de meeste vormen van fraude acht men de kans op opsporing door de overheid niet erg groot. Ruim een derde van de Nederlanders denkt dat misbruik van toeslagen nog goed op te sporen is (37%). Drie op de tien denken dat illegale tewerkstelling goed op te sporen is (30%) en iets meer dan een kwart denkt dat minder betalen dan het minimumloon (26%) en samen wonen zonder het bij de uitkeringsinstantie te melden (27%) goed op te sporen zijn. De opsporingskansen op het ontduiken van de Arbeidstijdenwet wordt slechts door 17% als groot ingeschat. Er zijn geen grote verschillen met de vorige meting.

24 | Hoe groot of hoe klein acht u de kans dat deze vormen van fraude door de overheid kunnen worden opgespoord?
(basis Nederlands publiek; n=888)

De verschillen tussen de uitkeringsgroepen zijn op een paar punten groot. Mensen met WW en bijstand denken relatief vaak dat de opsporingskans bij misbruik van toeslagen groot is. Mensen met bijstand en WIA/WAO achten de pakkans groter dan de andere uitkeringsgroepen, bij misbruik van uitkeringen door samen te wonen.

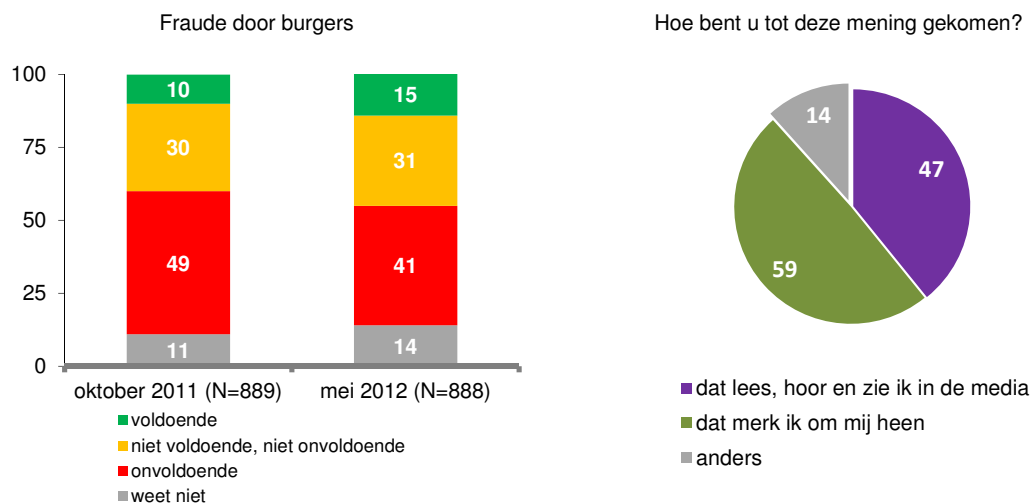
25 | Hoe groot of hoe klein acht u de kans dat deze vormen van fraude door de overheid kunnen worden opgespoord?
(percentages grote opsporingskans; uitgesplitst naar Nederlands publiek en uitkeringsgroepen)

3.4 De overheid doet te weinig tegen fraude

15% van de burgers vindt dat de overheid voldoende tegen fraude doet, dat is 5% meer dan vorige periode. Het aantal mensen dat vindt dat de overheid onvoldoende doet is gedaald. Zes op tien komt tot die mening doordat ze dit merken in hun dagelijkse leven (merk ik om mij heen). Iets minder dan de helft vindt dat de overheid te weinig tegen fraude doet, omdat ze dat in de media lezen, horen en zien.

26 || Hoeveel doet de overheid volgens u tegen fraude door burgers? (n=888) Hoe bent u tot deze mening gekomen? (alleen mensen die vinden dat de overheid onvoldoende doet (n=363; in %)

Tussen de uitkeringsgroepen en het Nederlands publiek zijn er enkele (significante) verschillen te zien als we kijken naar de mening over fraudebestrijding bij fraude door burgers. Zo vinden mensen met een bijstandsuitkering veel vaker dat de overheid voldoende doet aan fraudebestrijding (35%) en nemen mensen met een WIA/WAO-uitkering vaker een neutrale houding aan: 38% vindt dat de overheid niet voldoende, maar ook niet onvoldoende aan fraudebestrijding doet.

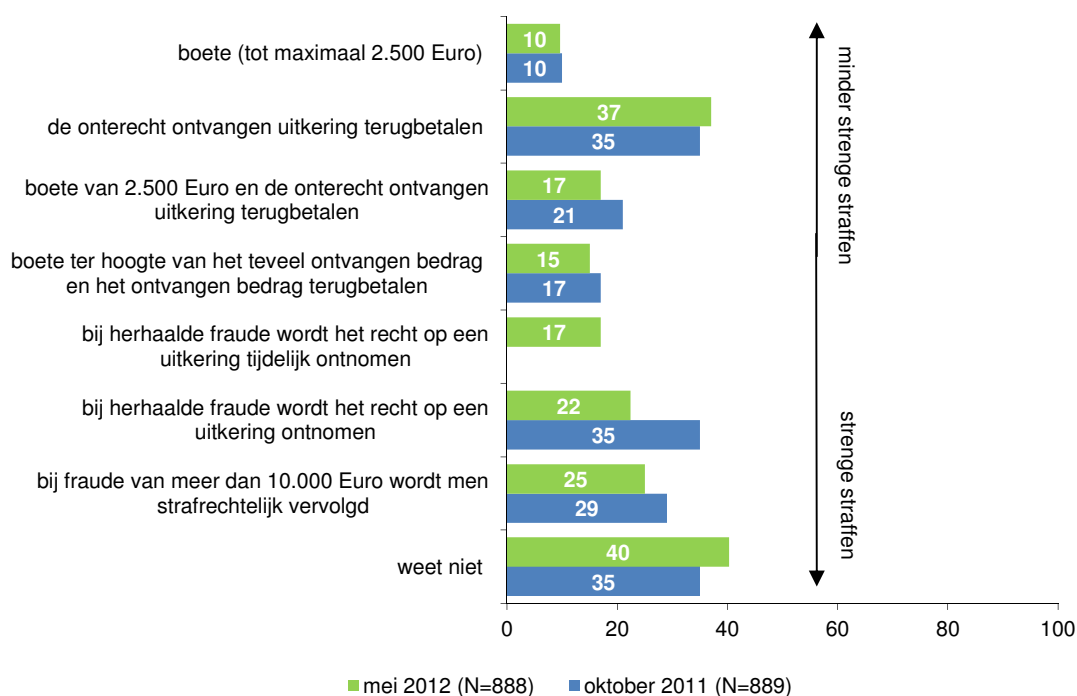
4 Strafmatten en fraude

In dit hoofdstuk gaan we dieper in op de straffmaten en mogelijkheden om fraude aan te pakken. Paragraaf 1 gaat over de vraag of burgers weten hoe fraude in de praktijk wordt aangepakt. Paragraaf 2 gaat over de aanpak van fraude en paragraaf 3 over de vraag hoe ver de overheid van burgers mag gaan in de aanpak van fraude.

4.1 Kennis over de strafmaat is toegenomen, maar is nog laag

Eerst is nagegaan of burgers weten op welke wijze fraude wordt bestraft. Het kennisniveau is matig: vier op de tien burgers weten niet welke sancties of straffen op misbruik van sociale voorzieningen staan. In onderstaande grafiek is weergegeven hoeveel procent van de burgers denken dat de betreffende straf van toepassing is.

27 | Weet u op welke wijze fraude van sociale voorzieningen wordt bestraft? (meer antwoorden mogelijk; basis: Nederlands publiek; in %)

Ten opzichte van de meting in oktober 2011 zijn er niet heel grote verschillen. Het percentage mensen dat denkt dat bij herhaalde fraude het recht op een uitkering wordt ontnomen is met 13 procentpunten gedaald. Deze daling is echter verklaarbaar uit het feit dat in de vragenlijst van mei 2012 een categorie is toegevoegd met de nuance dat bij herhaalde fraude het recht op een uitkering *tijdelijk* wordt ontnomen (17%).

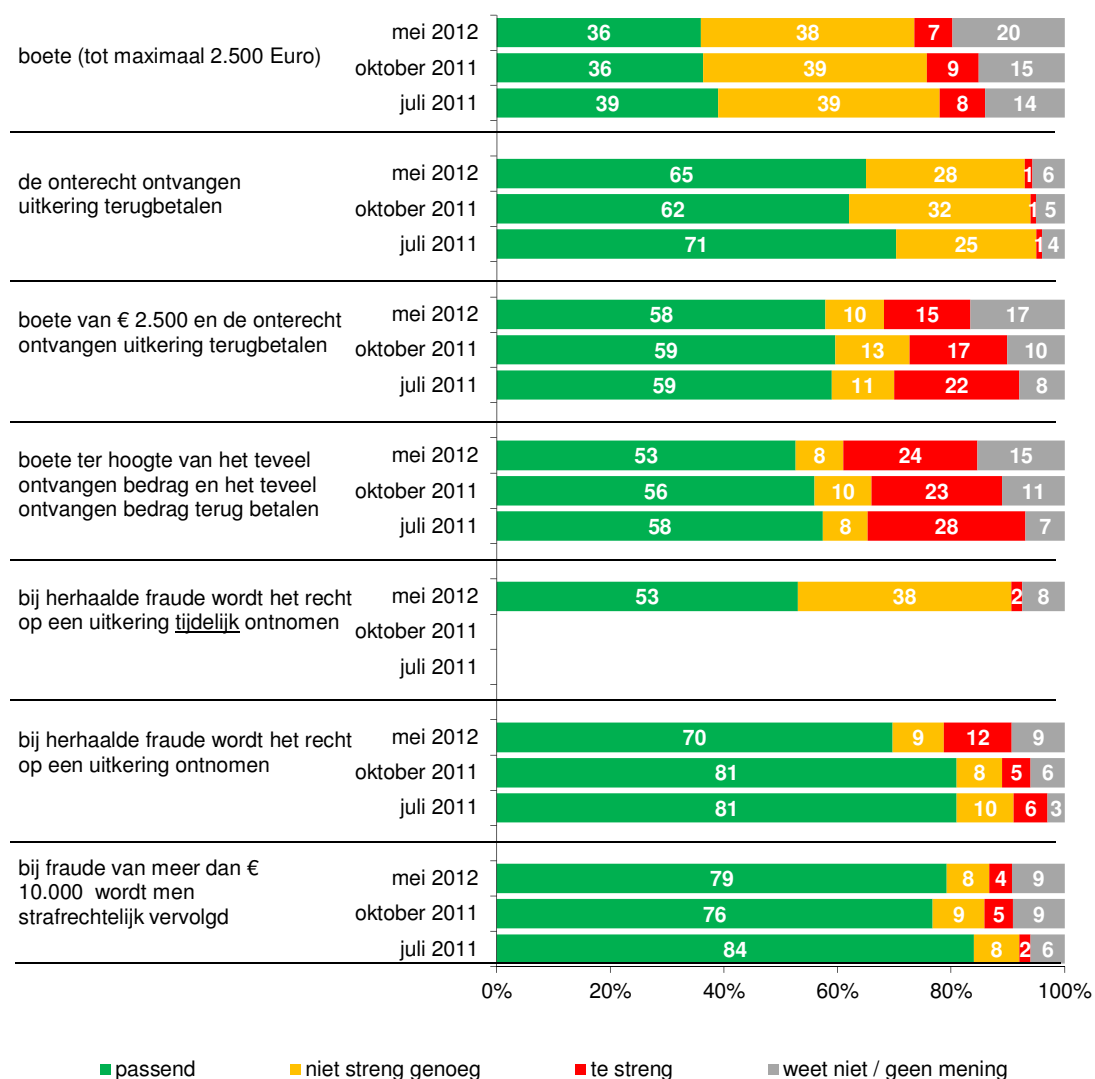
28 | Weet u op welke wijze fraude van sociale voorzieningen wordt bestraft? (meer antwoorden mogelijk; basis: Nederlands publiek; in %)

	NL (n=888) %	AOW (n=197) %	WW (n=115) %	Bijstand (n=114) %	WIA/WAO (n=148) %
▪ boete (tot maximaal 2.500 Euro)	10	11	10	9	11
▪ de ontbreken ontvangen uitkering terugbetalen	37	48	39	60	43
▪ boete van 2.500 Euro en de ontbreken ontvangen uitkering terugbetalen	17	14	16	17	15
▪ boete ter hoogte van het teveel ontvangen bedrag en het ontvangen bedrag terugbetalen	15	12	12	19	14
▪ bij herhaalde fraude wordt het recht op een uitkering <u>tijdelijk</u> ontnomen	17	24	16	20	14
▪ bij herhaalde fraude wordt het recht op een uitkering ontnomen	22	26	23	37	15
▪ bij fraude van meer dan 10.000 Euro wordt men strafrechtelijk vervolgd	25	32	14	23	19
▪ weet niet	40	35	39	21	36

Er zijn enkele verschillen als we naar de diverse groepen uitkeringsgerechtigden kijken. Zo denken AOW'ers en mensen in de bijstand relatief vaak dat fraudeurs de ontbreken ontvangen uitkering moeten terugbetalen en denken AOW'ers vaker dan de andere groepen dat bij herhaalde fraude het recht op een uitkering tijdelijk wordt ontnomen. Mensen met een bijstandsuitkering denken relatief vaak dat bij herhaalde fraude het recht op een uitkering wordt ontnomen.

Nederlanders vinden de straffen voor fraudeurs net als in voorgaande metingen doorgaans passend. Hierbij heeft men een lichte voorkeur voor zwaardere straffen. Zo vinden zeven op de tien Nederlanders het passend als de overheid bij herhaalde fraude mensen hun uitkering ontnemt. Bijna acht op de tien vinden het passend als men fraudeurs strafrechtelijk vervolgt. Minder zware straffen zoals alleen een boete van € 2.500 vindt 36% van de Nederlanders niet streng genoeg.

29 | Wilt u per straf aangeven of u deze te streng, niet streng genoeg of passend vindt; basis: Nederlands publiek; n=888; in %)

Men is het afgelopen half jaar niet fundamenteel anders gaan denken over deze strafmaten. Het grootste verschil is dat men het aantal mensen dat het ontnemen van de uitkering bij herhaalde fraude een passende straf vindt, is met 11 procentpunten is gedaald (van 81% naar 70%). Dit verschil kan echter worden verklaard doordat een extra vraagstelling is toegevoegd en respondenten in de vragenlijst van mei 2012 ook voor een tijdelijke ontneming konden kiezen. Het draagvlak voor tijdelijk ontnemen van een uitkering is groot. 53% vindt deze straf passend en 38% vindt deze straf niet streng genoeg. Dat is samen bijna 91%.

Opvallend is verder dat:

- men het betalen van een boete ter hoogte van het teveel ontvangen bedrag en het terugbetalen van de ontvangen bedrag vaak 'te streng' vindt (24%);
- men de onterecht ontvangen uitkering terugbetalen vaker 'passend' vindt (65%);

Hoe kijken uitkeringsgerechtigden zelf tegen de straffen aan? In de onderstaande tabel is per fraudevorm aangegeven hoeveel uitkeringsgerechtigden een bepaalde straf te streng, passend of niet streng genoeg vinden.

30 | Wilt u per straf aangeven of u deze te streng, niet streng genoeg of passend vindt (percentages 'te streng'; basis Nederlands publiek: n=888)

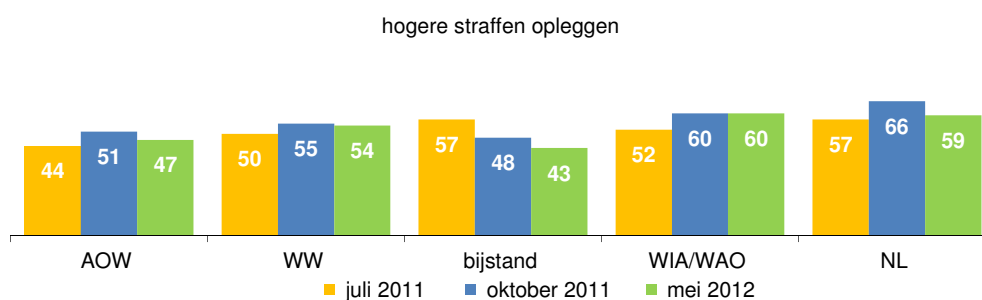
	NL (n=888) %	AOW (n=197) %	WW (n=115) %	bijstand (n=114) %	WIA/WAO (n=148) %
• boete (tot maximaal 2.500 Euro)	7	11	20	25	13
▪ de ontbreken ontvangen uitkering terugbetalen	2	-	4	7	2
▪ boete van € 2.500 en de ontbreken ontvangen uitkering terugbetalen	15	15	28	39	21
▪ boete ter hoogte van het teveel ontvangen bedrag en het teveel ontvangen bedrag terug betalen	24	19	36	39	29
▪ bij herhaalde fraude wordt het recht op een uitkering <u>tijdelijk</u> ontnomen	2	4	7	6	3
▪ bij herhaalde fraude wordt het recht op een uitkering ontnomen	12	8	13	22	13
▪ bij fraude van meer dan € 10.000 wordt men strafrechtelijk vervolgd	4	5	10	5	6

Mensen met een bijstandsuitkering vinden de meeste strafmaten vaker te streng dan de andere groepen. Mensen met een WW-uitkering vinden de opgelegde boetes wat vaker te streng in vergelijking met de andere groepen. AOW'ers vinden dit juist minder vaak. Dit bleek ook uit de vorige meting.

4.2 Hogere straffen en meer controle leiden tot minder misbruik

Zes op de tien Nederlanders denken dat hogere straffen leiden tot minder misbruik. In oktober 2011 was dat 66% (geen significant verschil). De aantallen uitkeringsgerechtigden die denken dat hogere straffen leiden tot minder misbruik zijn redelijk stabiel. Alleen bij bijstandsuitkeringsgerechtigden is een constante daling te zien van 57% in juli 2011 tot 43% in mei 2012.

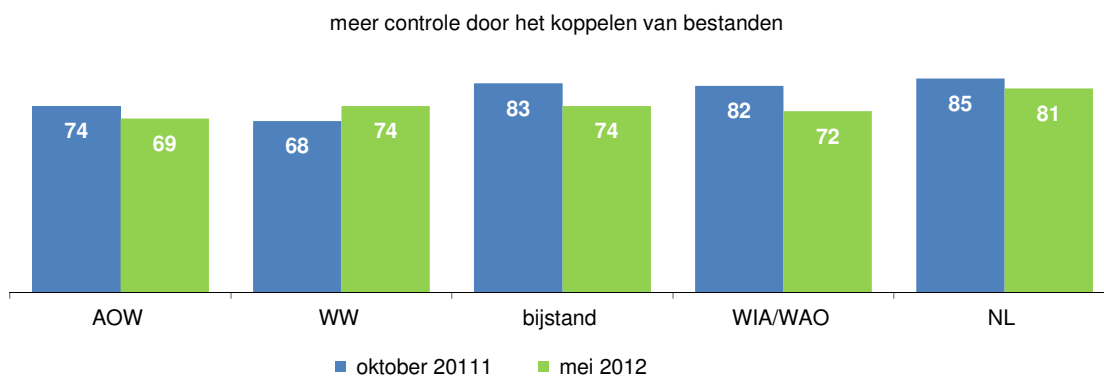
31 | Denkt u dat het volgende ertoe leidt dat er minder fraude met sociale voorzieningen wordt gepleegd? (alleen de percentages 'ja' zijn weergegeven; n=888)

Naast hogere straffen zijn een viertal andere vormen van fraudebestrijding voorgesteld. Het koppelen van gegevensbestanden is een vorm van fraudebestrijding waarin men het meeste

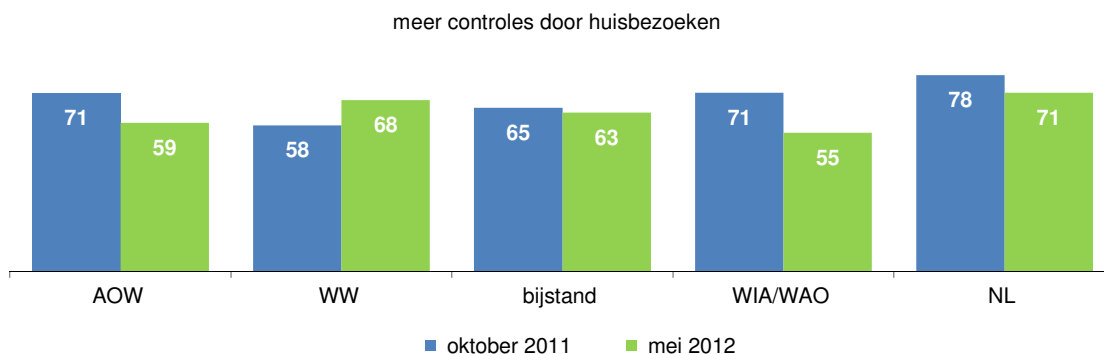
vertrouwen heeft: 81% van de Nederlanders denkt dat het koppelen van bestanden tot minder fraude zal leiden. Het vertrouwen in het koppelen van bestanden als effectieve vorm van fraudebestrijding is in vergelijking met de vorige meting groot en nauwelijks veranderd.

32 | *Denkt u dat het volgende ertoe leidt dat er minder fraude met sociale voorzieningen wordt gepleegd? (alleen de percentages 'ja' zijn weergegeven; n=888)*

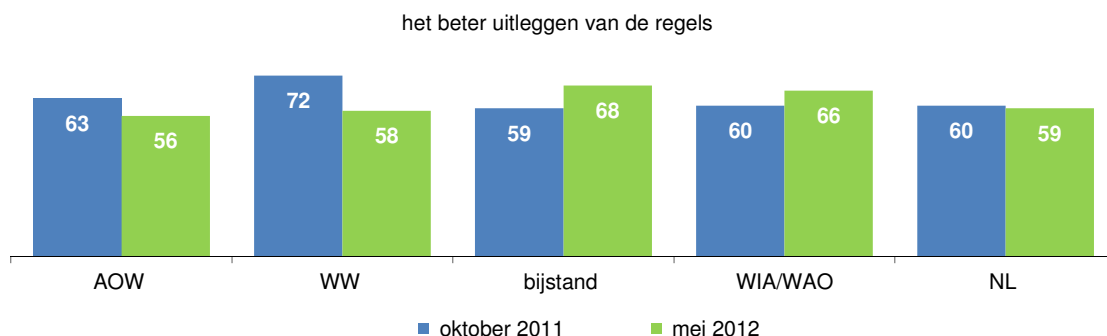
71% van de Nederlanders denkt dat meer controles door huisbezoeken bij mensen thuis zullen leiden tot minder fraude. Dat is een lichte daling (min 7 procentpunten) ten opzichte van oktober 2011. Het vertrouwen in huisbezoeken als effectief fraudebestrijdingsmiddel is bij mensen met een WIA/WAO-uitkering (55%) en AOW-uitkering (59%) het kleinst.

33 | *Denkt u dat het volgende ertoe leidt dat er minder fraude met sociale voorzieningen wordt gepleegd? (alleen de percentages 'ja' zijn weergegeven; n=888)*

Zes op de tien Nederlanders denken dat het beter uitleggen van de regels leidt tot minder fraude. Er zijn hierbij weinig verschillen tussen de uitkeringsgroepen. Alleen WW'ers denken vaker dat het beter uitleggen van de regels minder fraude tot gevolg zal hebben (72%). Eerder bleek al dat mensen in de WW vaker denken dat fraude wordt gepleegd omdat mensen de regels niet goed kennen. Ook vindt een groot deel van de mensen met WW de regels van de eigen uitkering niet duidelijk.

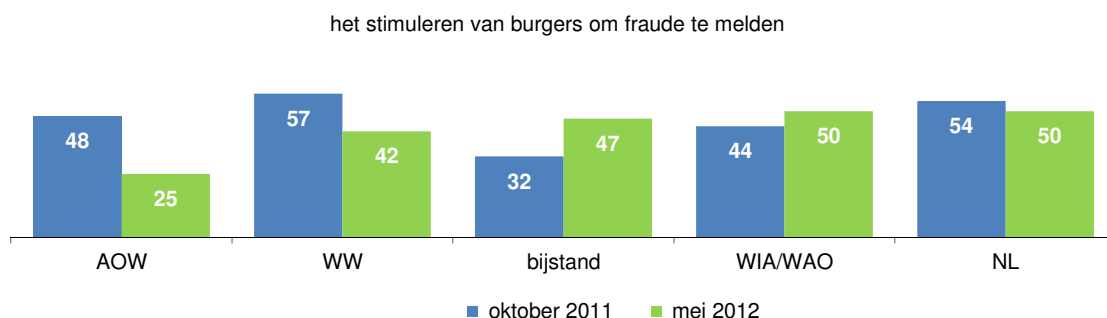
34 | Denkt u dat het volgende ertoe leidt dat er minder fraude met sociale voorzieningen wordt gepleegd? (alleen de percentages 'ja' zijn weergegeven; n=888)

Het stimuleren van burgers om fraude te melden wordt minder vaak gezien als fraudebestrijdend: de helft denkt dat dit tot minder fraude leidt. Bij mensen met een AOW-uitkering is het vertrouwen in dit middel het kleinst: slechts een kwart denkt dat het daadwerkelijk tot minder fraude zal leiden.

Er zijn twee grote verschuivingen te zien als we naar de groepen kijken. WW'ers zijn het afgelopen half jaar minder vaak gaan denken dat het stimuleren van burgers om fraude te melden ook daadwerkelijk helpt om de fraude te verminderen (57% in oktober 2011, 42% in mei 2012). Bij mensen met een bijstandsuitkering is het andersom: in oktober 2011 dacht 32% dat het tot minder fraude zou leiden, terwijl dit in mei 2012 gestegen is tot 47%.

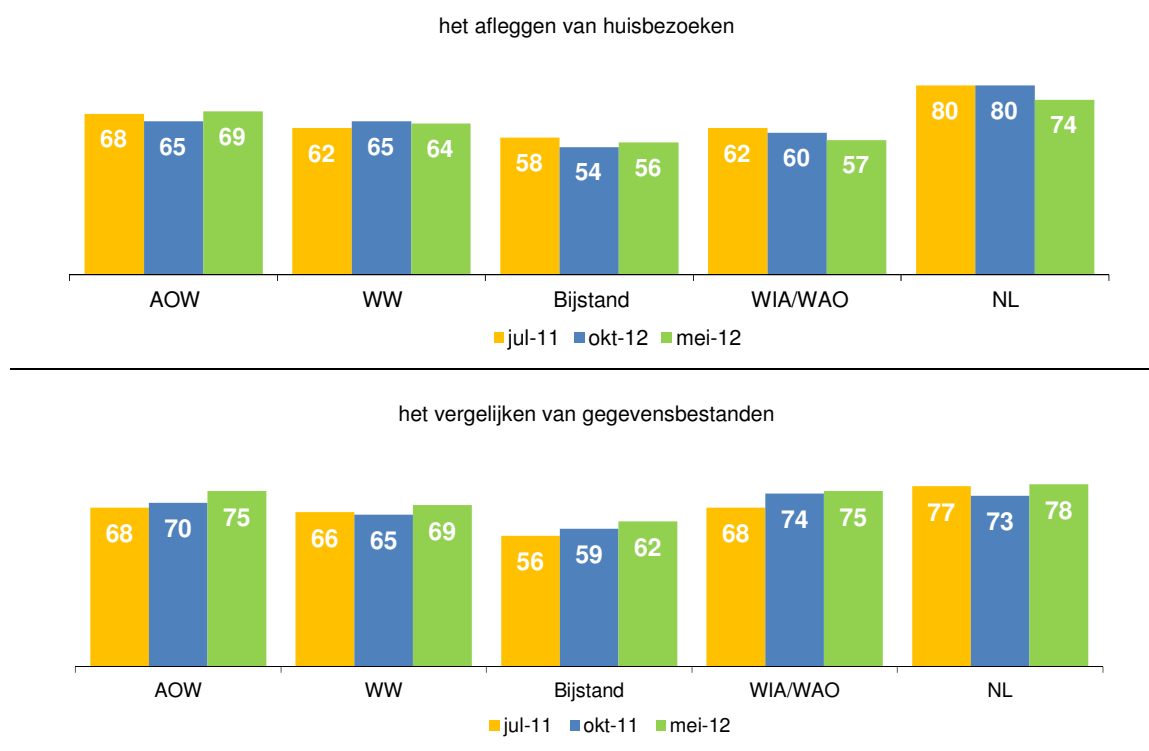
35 | Denkt u dat het volgende ertoe leidt dat er minder fraude met sociale voorzieningen wordt gepleegd? (alleen de percentages 'ja' zijn weergegeven; n=888)

4.3 De overheid mag ver gaan bij de bestrijding van fraude

Ongeveer driekwart van de Nederlanders vindt het goed dat de overheid huisbezoeken aflegt om de thuissituatie van uitkeringsgerechtigden te controleren. Ongeveer acht op de tien Nederlanders vinden het goed als de overheid bestanden met elkaar vergelijkt om te controleren of Bijstandsgerechtigden onterecht samenwonen. Mensen die negatief staan tegenover het vergelijken van bestanden (13%) geven als belangrijkste reden dat zij het een inbreuk op de privacy vinden. De cijfers zijn nagenoeg hetzelfde bij de vorige twee metingen.

36 | Vindt u dat de overheid dit mag doen? (percentages ja; n=888)

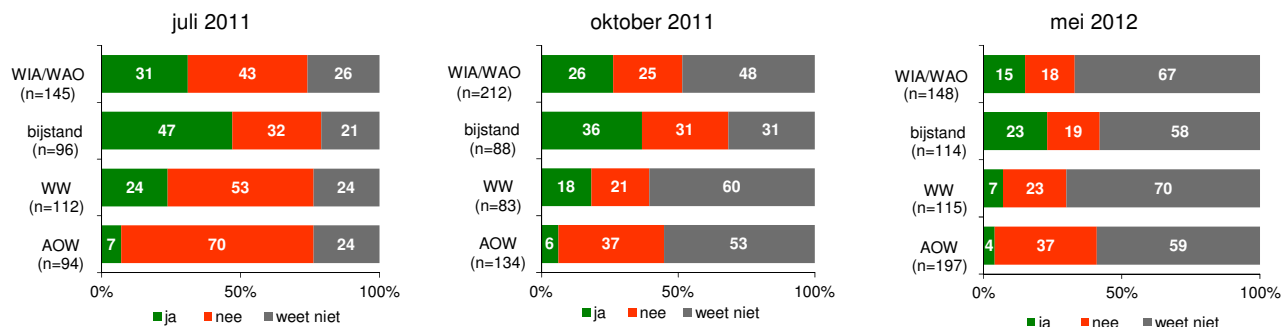

In de regel is er bij mensen een uitkering minder draagvlak voor het afleggen van huisbezoeken dan onder het Nederlands publiek. Toch vindt nog ruim de helft van de mensen met een bijstandsuitkering (56%) dat de overheid huisbezoeken af mag leggen om fraude te bestrijden.

Bijstandsgerechtigden zeggen het vaakst gecontroleerd te worden door de overheid. Er was sprake van controle omdat men formulieren toegestuurd kreeg die men in moest vullen, en in enkele gevallen omdat er controle aan huis plaatsvond.

Men geeft minder vaak aan te worden gecontroleerd dan in juli en oktober 2011. (47% in juli 2011 en 36% in oktober 2011, versus 23% in mei). Een opvallend verschil met de meting van juli en oktober 2011 is dat nu ruim de helft van de uitkeringsgerechtigden aangeven niet te weten of ze daadwerkelijk worden gecontroleerd. Mogelijk verwacht men vaker gecontroleerd te worden door bestandskoppeling dan voorheen.

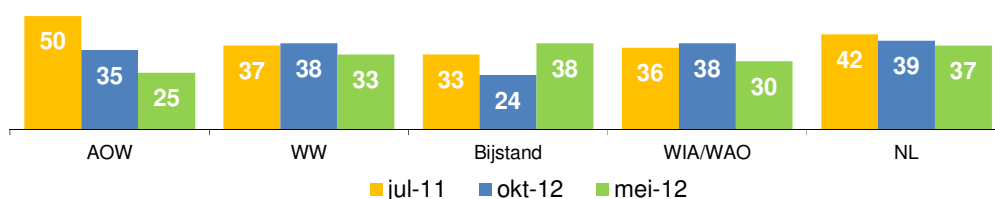
37 | Wordt uw situatie wel eens gecontroleerd door de overheid? (n=624)

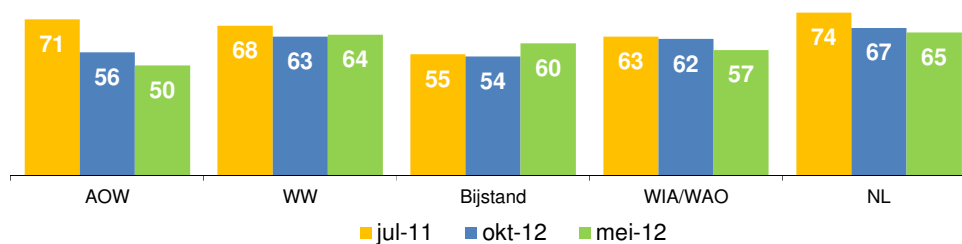
Zijn burgers bereid vermoedens van fraude te melden? 37% van de Nederlanders zou bereid zijn vermoedens van fraude te melden. Hoewel het na drie metingen nog te vroeg is om te spreken van een trend, is er wel een lichte afname van de aangiftebereidheid te zien. De afname van de aangiftebereidheid is het grootst onder AOW'ers (-25 procentpunten ten opzichte van juli 2011). De aangiftebereidheid onder mensen met een bijstandsuitkering is toegenomen (+14 procentpunten ten opzichte van oktober 2012).

38 | Bereidheid en mogelijkheden tot het melden van fraude? (basis Nederlands Publiek; n=888; in %)

als ik een vermoeden van fraude heb, zou ik bereid zijn dat te melden

burgers moeten de mogelijkheid hebben om fraude te melden

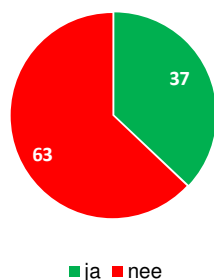

Er is sinds juli 2011 een lichte afname van het aantal Nederlanders dat vindt dat burgers de mogelijkheid moeten hebben om fraude te melden (- 12 procentpunten ten opzichte van juli 2011). Ook hier zien we de sterkste afname onder de AOW'ers.

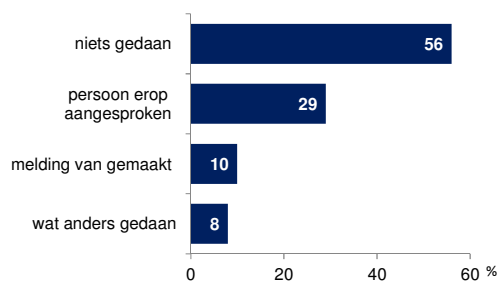
Ruim een derde van de Nederlanders (37%) kent mensen die nu of in het verleden misbruik hebben gemaakt van hun uitkering. Ruim de helft (56%) heeft in die gevallen niets gedaan. Iets minder dan een derde (29%) heeft de bewuste persoon erop aangesproken.

39 | Kent u zelf mensen die hebben gefraudeerd? En wat heeft u toen gedaan? (n=888; in %)

Kent u mensen die misbruik van hun uitkering maken of dat in het verleden hebben gedaan?

Wat heeft u toen gedaan? (alleen gevraagd aan mensen die fraudeurs kennen; n=324)

Aan de groep mensen die de fraudeur niet hebben aangesproken, is in een open vraag gevraagd waarom ze dat niet hebben gedaan. 43% geeft aan dat ze een conflict wilde vermijden, 35% geeft aan dat het hun zaak niet is en 16% vindt het ongepast om anderen hier op aan te spreken. 14% geeft aan dat ze er wel begrip voor konden opbrengen. Vooral bijstandsgerechtigden geven vaker dan de andere uitkeringsgroepen aan dat ze wel begrip voor de situatie op kunnen brengen (34%).

Als we kijken naar verschillen tussen de verschillende uitkeringsgroepen, dan valt op dat bijstandsgerechtigden (47%) vaker mensen kennen die misbruik van hun uitkering maken (of dat in het verleden hebben gedaan) dan mensen met een andere uitkering of het Nederlands publiek.

